

www.eknihyzdarma.cz

Městská knihovna v Praze **120 let**

Jaroslav
Vrchlický

Noc na
Karlštejně

PRAHA 2011

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Zpřístupňujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z díla
Noc na Karlštejně tak, jak bylo
vydáno vydavatelstvím Orbis v roce
1953 (VRCHLICKÝ, Jaroslav. Noc
na Karlštejně: veselohra o třech
dějstvích. 1. vyd. Praha : Orbis,
1953. 92 s. Divadelní knihovna. Hry
klasické, sv. 14).

Autorem portrétu Jaroslava
Vrchlického na obálce e-knihy je Jan
Vilímek.

Verze 1.0 z 7. 3. 2011

Text díla (Jaroslav Vrchlický: Noc na Karlštejně), publikovaného Městskou knihovnou v Praze, není vázán autorskými právy (<http://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/>).

Citační záznam této e-knihy:

VRCHLICKÝ, Jaroslav. Noc na Karlštejně [online]. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2011 [aktuální datum citace e-knihy

– př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z
WWW:

<http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/37/00/50/noc_na_karlstejne.epub>.

Vydání (obálka, grafická úprava),
jehož autorem je Městská knihovna v
Praze, podléhá licenci Creative
Commons Uved'te autora-
Nevyužívejte dílo komerčně-
Zachovejte licenci 3.0 Česko
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/cz/>).

OSOBY:

KAREL IV., císař a král český

ALŽBĚTA, jeho manželka

ŠTĚPÁN, vévoda bavorský

PETR, král cyperský a jerusalemský

ARNOŠT Z PARDUBIC, arcibiskup
pražský

JEŠEK Z WARTENBERKA,
purkrabí na Karlštejně

ALENA, jeho net'

PEŠEK HLAVNĚ, číšník císařův

HLÁSNÍK na Karlštejně

Dvůr císařský. Panoši a zbrojnoši.

*Děj se koná na Karlštejně v červnu
roku 1363.*

PRVNÍ DĚJSTVÍ

První nádvoří na Karlštejně. Hrad v pozadí. Napravo brána hradní, vlevo vchod ve příbytek purkrabího. Blíže brány košatá lípa, pod ní sedátko.

1. VÝSTUP

Purkrabí a Pešek

Při vyhrnutí opony je slyšeti troubení. Z purkrabství vystoupí pan Ješek z Wartenberka, proti němu Pešek Hlavně.

PEŠEK. (vejde branou) Věru, dnes

pytel s hosty se roztrhl! Od božího rána až do slunce západu most nestačí se zvedati.

PURKRABÍ. (vyjde ze dveří) Je to už Jeho Milost snad? Ó, ne, to nemůž' být. Myslím, že Jeho Milost asi právě teď Prahu opouští. Kdo jen to přijel?

PEŠEK.. Host. — Vévoda Štěpán bavorský.

PURKRABÍ. Mluvil jsi s ním, pane šenku?

PEŠEK. Náhodou byl jsem přítomen, když slézal s koně, jenž pokryt byl celý bílou pěnou jak druhou čabrakou. Jak se zdá, má

pan vévoda velmi naspěch.

PURKRABÍ. Nu, a co říkal?

PEŠEK. Ptal se krátce, je-li Jeho Milost na hradě.

PURKRABÍ. A tys na to odpověděl?

PEŠEK. Co jsem věděl. Že tu okamžitě není, ale že dnes večer jistě sem přijede.

PURKRABÍ. A on řekl?

PEŠEK. Že zůstane, že se musí dočkati příjezdu Jeho Milosti.

PURKRABÍ. Zle pochybils, pane šenku. Vévoda Štěpán přijíždí jistě za politickými záležitostmi. Víš, že Jeho Milost zde nerad politikou

se zabývá.

PEŠEK. A co měl jsem dělat?

PURKRABÍ. Poslat jej do Prahy.

PEŠEK. Když je císař na cestě sem? Potkali by se v půli cesty. A pak, není to můj úřad, přijímati zde hosty — a neměl jsem také rozkazů.

PURKRABÍ. Vida mládež! Pro slovo nakvašen! Však musím státi na svém. Jeho Milost jede sem pouze na dva nebo tři dny; — zde chce míti pokoj, chce si odpočinout; ještě tu není, a již jest klid jeho v nebezpečí! Proto věru není vystavěn Karlštejn! Necht'

klubko pletich státnických jinde se zaplétá, zde císař chce v zátíší užívat jen ovoce své činnosti.

PEŠEK. Nu, a což víme my, pane purkrabí, zda mu nejede pan vévoda ocukrovat to ovoce?

PURKRABÍ. Špatné vtipy, pane šenku! Vévoda bavorský tak někdy někomu něco ocukroval. Nevím, nevím, bude-li Jeho Milosti příchod pana vévody právě po chuti. Mohl dobře počkat pan vévoda v Praze na Jeho Milost. Snad by se tam lépe bavil než zde.

PEŠEK. To všecko mu ještě můžeš sám říci, pane purkrabí. Zde právě

přichází.

PURKRABÍ. Nu, jest již tady. – Co
naplat! (Obrací se vstříc
přicházejícímu vévodovi) Bud'
vítán, vznešený pane, na
Karlštejně!

2. VÝSTUP

Štěpán a předešli

ŠTĚPÁN. Děkuji, pane purkrabí, za pozdrav tvůj. Myslil jsem určitě, že naleznu zde Jeho Milost císaře! Přijíždím přímo ze Salcburku a přináším důležité státní jednání. Pan šenk byl tak laskav a pověděl mi, že Jeho Milost jistě dnes večer sem zavítá; prosím, bys mně a průvodu mému vykázal sebe skrovnější hospodu. Chci, ba musím se dočkati císaře.

PURKRABÍ. Včas i v nečas přijel

jsi, pane, na Karlštejn.

ŠTĚPÁN. Já – v nevčas?

PURKRABÍ. Odpust mé upřímnosti, pane vévodo. V nevčas, chceš-li o státnických záležitostech jednat s Jeho Milostí. Vždycky včas, chceš-li užítí pohostinství, jakého může poskytnouti Karlštejn.

ŠTĚPÁN. Děkuji za výklad tvůj, pane purkrabí. Nutnost věci ospravedlní kroky mé v očích císaře. Za pohostinství napřed děkuji. – Zdá se, že nejsem prvním hostem na Karlštejně? .

PURKRABÍ. Jeho Milost Petr král cyperský a jerusalemský mešká od

rána zde.

ŠTĚPÁN. Přijel sám?

PURKRABÍ. V průvodu důstojného
otce, arcibiskupa Arnošta.

ŠTĚPÁN. A kde jest král Petr? (K
sobě) Ten mi nepřekáží!

PURKRABÍ. Prohlížel si hrad –
nevím, pane šenku...

PEŠEK. Byl s arcibiskupem právě
ted' v kapli sv. Mikuláše , kde mu
ukazoval tento iluminátorské
práce pana Zbyška z Trotiny...

ŠTĚPÁN (s úsměvem) Které asi
velmi málo bavily krále
jerusalemského.

PURKRABÍ (se dívá do pravé

kulisy) Vřak tu pravě přichází.

3. VÝSTUP

*Petr, Arnošt z Pardubic, Štěpán,
Purkrabí a Pešek*

(Vzájemné úklony)

ARNOŠT. Pane vévodo!

ŠTĚPÁN. Bud zdráv, důstojný otče!

ARNOŠT.(k Petrovi) Pan vévoda
bavorský.

PETR. Aj — jaké to shledání!
Pamatuji se dobře na pana vévodu.

ŠTĚPÁN. Ze slavností
krakovských...

PETR. Ovšem, ovšem. To byly

časy, pánové! Tak veseli již
nebudem. — Ale prosím vás, co
říkáte tomu, že jsem posud v
Čechách?

PURKRABÍ. Těšíme se tomu, že se
Tvé Milosti u nás líbí.

PETR. Líbí! — To je málo, pane
purkrabí. Zbožňuji tvou zem a
tvého císaře. Nevím věru, kdo je
šťastnější, on, že má takovou
zemi, či ona, že má takového
krále. Nechce se mi odtud. Chtěl
jsem již zcela opravdově třikrát
odjíždět — po prvé se to nikdy s
odjezdem nemyslí doopravdy. —
Ale jak odjet, když slavnosti se

stíhají jako pršky dubnové.
Šťastná to země!

ARNOŠT. Díky pánu nebes, že slavnosti teď se u nás stíhají. Však bývalo hůře ještě před nedávném. Mor, hlad a zemětřesení stíhaly se tu o překot. Nyní věru šťastný začíná věk této vlasti. My, již jsme zažili dnů zlých, tím více oceňujeme blaho nynější.

PETR. A máme proto podstatné příčiny býti veselými. Nebo jak dáti jen svou vděčnost najevo, než veselosti? Proto já jsem pořád vesel a proto uvázl jsem zde, že je tu tak veselo! Jak pravím, třikrát

chtěl jsem odjet, ale Jeho Milost ani slyšet; nedovolil, přemlouval a já jsem slabý člověk, pánové, já zůstal v naději, že Cypr do moře se nepropadne.

ARNOŠT (s jemnou výčitkou) A hrob Spasitelův beztoho zůstane i nadále v rukou pohanů.

PETR. Máš pravdu, otče. I o tom mluvil jsem s Jeho Milostí; tak mimochodem, mezi čtvrtým a pátým pohárem mělničiny.

ARNOŠT. A marně jsi se namáhal. Zlaté doly Jílovské dřív vyčerpáš, než v tom Jeho Milost o jiném přesvědčíš. U věci té je svým, a

necht' i srdce křesťana nemůže schvalovati jeho náhledy, duch rozumného vlastimila je pochopuje.

PETR. Tak tedy zůstal jsem. Viděl jsem Prahu, Vyšehrad i nové město Karlovo, které takřka zázračně vyrůstá před zrakem cizince. Viděl jsem most, kostely, kláštery a koleje vysokých škol a dnes mne blaží Karlštejn svými divy. Pan arcibiskup je mi tu svědomitým a vzorným průvodčím.

ŠTĚPÁN. A nedaruje ti ani jediné iniciálky v misálech a žaltářích.

(Ironicky) Ó, vzácné umění pana Zbyška, králové obdivují se tobě!

ARNOŠT. Ba, vzácné jest, pane vévodo, vzácnější, než na první pohled zdá se velmožům tohoto světa, již korunami a žezly hrají o blaho národů! (K Petrovi) Však nesmíme mařiti drahý čas, Milosti, čeká nás ještě kaple sv. Kateřiny, ač ne ještě úplně vyzdobená.

PETR. Odpust, důstojný otče! Pět hodin prohlížíme již malby, svaté ostatky a všecky poklady, které bohatou rukou nakupil zde velký panovník a vzácný bratr náš. Věru, máte v Praze i zde druhé nebeské

království, majíce ostatky všech
svatých vyznavačů a mučenníků,
mnichů a biskupů, panen a vdov.
Ostatně myslím a doufám, že zde
nejsem naposled.

ŠTĚPÁN. Milost královská přeje si
oddechu. Chápu to. Znam to ze
zkušenosti, jak unavuje ustavičné
sklánění se nad knihami a obrazy.
Tot' věru horší než pochod v poli
nebo honba.

PETR. A nejvíc unavují malby na
stropě, důstojný otče; necítím již
vaz ani kříž a prosím, bys měl se
mnou aspoň do zítřka smilování.

ARNOŠT. Nemám nijak v úmyslu

ochotou svou obtěžovati vzácného
hostě svého vladaře. Rač
vládnouti, pane, časem i mnou dle
libosti. Jdu na nešpory do kaple
sv. Mikuláše, nalezněš mne tam
vždy ochotného k dalším tvým
rozkazům. (Pozdravuje všechny)
Zatím s Bohem, pánové. (Odejde)
PETR. Mé díky, důstojný otče! (K
Štěpánovi) A nyní užijem
krásného večera, pane vévodo.

4. VÝSTUP

Předešli bez Arnošta

PURKRABÍ. Mohu něčím sloužiti
vzácným hostům?

PETR. Jsi vtělená úslužnost, pane
purkrabí.

ŠTĚPÁN. Děkuji, nevím věru...

PURKRABÍ. Pak nebudem déle
obtěžovat svou přítomností; pojd',
pane Pešku! (Úklony. Odejde s
Peškem do strážnice)

5. VÝSTUP

Petr a Štěpán

PETR. Konečně jsme sami!

ŠTĚPÁN. I pohostinství někdy překáží.

PETR. Jsem rád, že jsem se shledal s tebou, pane vévodo.

ŠTĚPÁN. I mne to těší. Jak se bavíš v Čechách?

PETR. V Praze dobře...

ŠTĚPÁN. A zde?

PETR. Zde mne arcibiskup div již neumoril. Krásné věci kolem, čarovné. Div světa a století je

tento Karlštejn, ale...

ŠTĚPÁN. Ale?

PETR. Známe se a rozumíme si, pane vévodo. Této dokonalosti a nádheře zdejší chybí koruna.

ŠTĚPÁN. Nerozumím, králi...

PETR. Ta nádhera, ten lesk a přepych, to vše zdá se býti stvořeno kvůli něčemu jinému než kvůli rameni sv. Víta nebo lopatce sv. Anežky.

ŠTĚPÁN. Nechápu, kam směřuješ...

PETR. Soudím jako člověk a tvrdím směle: ta nádhera a přepych, ten lesk a bohatství jsou zde pro – ženu nebo ženy!

ŠTĚPÁN. Pak neznáš císaře...

PETR. Mně arcibiskup Arnošt ničeho nenamluví. (Oba usednou na lavičku) Kvůli korunovačním klenotům vystaví se dobře opevněná věž, ale nikoli zámek, v němž přepych severu si podává ruku s obrazností východní! Pro ostatky svatých zbudují se ovšem nádherné kaple, nikoli však v sousedství jich útulné komnaty, tak malé a těsné, jako hnízda vlaštovčí. Ovšem stačí právě pro dva! A pak ty dvojí schody, jedny obkládané mramorem a zlatem – pro každého; druhé hlemýždí,

ukryté, příkré jako tajné cesty
vášně, směřující v ráj lásky, kde
vám udýchaným klesne v náruč
paní vašich snů a myšlenek! Ó,
pane vévodo! Karlštejn je dívčí
past, kde krok je tlumen brokáty a
zrak zdráhající se a blažeností
zpitý, když patřiti má okem k oku,
tlumen jest odleskem drahokamů.

ŠTĚPÁN. Jsi na omylu, pane. Jeť
přece světoznámá zbožnost a
přísnost Karlova.

PETR. Což vylučuje zbožnost
lásku? Naopak láska je též
zbožností, pane vévodo!

ŠTĚPÁN. Dej si říci. Karlštejn jest v

první řadě určen pro klenoty zemské, v druhé pak jest útočištěm císařovým, když naň doléhají trudy vladařské.

PETR (vstane) To mi zpíval také celý den arcibiskup, pane vévodo. Ale neměj mi, prosím, za zlé, že ani jemu ani tobě víry dáti nemohu. Znáám lidi a svět. Stále, procházeje se nádhernými komnatami, čekal jsem, kdy rozvine se těžká opona u protějších dveří, kdy vyhlédne z ní kadeřavá hlavinka s úsměvem zvěstujícím nejvyšší blaho lásky a opojení — ale nadarmo. A tak

unaven poutí a prohlížením
missálů a žaltářů, obrazů Dětřicha
Wurmsera, hotových i
nedodělaných, stojím před tebou
nevyléčen, řekněme třeba ze své
fantasie, spíše hladov a lačen
nových dobrodružství a výbojů.

ŠTĚPÁN (vstane též) Pokládá tedy
Milost Tvá Karlštejn za jakýsi
druh harému, o nichž zpívají
dobrodružné zvěsti výprav
křížových? U vás, toť ovšem
jinak! Přece nerozehřívá zlato
cyperských hroznů tvoji krev?

PETR. Mělničina má také své
kouzlo, pane vévodo — je sice

trpká, jako to mé zklamání ve zdech karlštejnských, ale dovede i přitom rozehřáti srdce a vyjasnit zrak. (Rozhlíží se kolem) Však zde, kde nic, tu nic – ostatky a zas jen ostatky!

ŠTĚPÁN. Dovol jen, králi, jak mohla zmocnit se tebe taková myšlenka! Císař pár měsíců po svatbě, muž starší a usedlý, v státnickém umění, jež jest duší jeho života, skorem zešedivělý – a děvčata – a harém docela! Ne ne, jsi příliš obrazností svou na východě, králi jerusalemský.

PETR. Možná, vévodo – ale

nevzdám se tak snadno. Já viděl, a to rozhoduje. Na vlastní oči jsem viděl...

ŠTĚPÁN. Snad ne ženu na Karlštejně? – Jsi na omylu; přísný zákaz vydán jest a znám v tom ohledu po celé zemi, že nesmí žena přenocovati v těchto zdech. A nyní se chýlí k večeru – musil by vědět o tom purkrabí.

PETR. Ani královna není vyňata z tohoto zákazu?

ŠTĚPÁN. Ani královna; tak posvátné je místo, kde uloženy jsou zemské klenoty. Pak nechce císař v pobožnostech svých býti

vyrušován – ani vlastní ženou svou. Jsem cizinec, ale tolik již přece vím.

PETR. Divné to máte mravy na severu.

ŠTĚPÁN. Je to ovšem trochu podivínské, ale my dva to sotva změníme.

PETR. Když jsem však viděl...

ŠTĚPÁN. Co – zde?

PETR (vede ho doprostřed jeviště, tajemně) Zde právě ne. Pod hradem. Škoda, že byl arcibiskup se mnou a nehnul se ani na krok ode mne. Viděl jsem právě v lese pod hradem dámu na bílém

komoni. Mihla se jako paprsek tmavou zelení – ale přece viděl jsem v mžiku tom, jak spanilá byla. Nebýt arcibiskupa, d'ábel by mne nebyl zdržel, pustit se za ní nazpět do lesa.

ŠTĚPÁN. A viděl ji též arcibiskup?

PETR. O to jsem se nestaral; jen když já jsem ji viděl. – Ó, pane vévodo!

ŠTĚPÁN. Však nevjela s vámi nebo za vámi přes most?

PETR. Zmizela v šeru lesním – ale ne její obraz v srdci mém! Prosím tě, co by tu soudil každý rozumný smrtelník? Šla se jen zdaleka

podívat na Karlštejn? – Víla přece to nebyla...

ŠTĚPÁN. Snad někdo z družiny královniny – Karlík není tak daleko.

PETR. Bud' kdo bud'. Tvrdím směle, dívka jest na hradě, aneb není-li posud, přijde co nejdřív. Na to chci vzíti hostii anebo vzdáti se trůnu.

ŠTĚPÁN. Myslím, že bys nehodně přijímal a zbytečně se o korunu oloupil.

PETR. Co tedy chtěla ta dívka na bílém koní pod hradem v zeleni stromů? Čeká, až se setmí, a

přijde. – Za několik hodin přijde
též císař. – Na hlavu by musel být
padlý, kdy by tu nechápal. Jak
pravím, pane vévodo, dívka je buď
zde, nebo přijde co nevidět.

ŠTĚPÁN. Zatím nezbývá, než
vyčkat...

PETR. A pozor dát a hledat. – Pane
vévodo, mohu se spolehnouti na
tvou pomoc?

ŠTĚPÁN. Přijel jsem v záležitostech
politických – však nikdy jsem
neprchal před dobrodružstvím
sladké milosti, kde se samo
naskytlo.

PETR. To se mi líbí jsi celý muž,

pane vévodo! -

ŠTĚPÁN. Je to, upřímně řečeno, zbytečná práce – ale nějak čas zabít musíme do příchodu císařova. A poněvadž již missálů a obrazů máš dost...

PETR. Až po krk, milý příteli a spojeneče, až po krk!

ŠTĚPÁN. Inu, uvidíme. Však bud'me opatrní! (Odejdou napravo)

6. výstup

Přestávka. Poté vystoupí branou královna Alžběta.

ALŽBĚTA. Konečně jsem tady! – Jak se chvěji! Svědomí praví mi, že nedělám dobře, ale hlas srdce je překřikuje a volá: Musíš! Musíš! (Rozhlíží se kol) To tedy Karlštejn! (Venku slyšeti rachot mostních řetězů) Nyní nemohu ani odtud, kdybych i chtěla. – Jest pozdě. – Co podnikám, jest šílenství, vím to. Měla jsem času dost na rozmyšlenou, když cíhala

jsem dole, nepozorována, v stínu
lesním, až budu moci se pustit
přes most. — Ted je třeba
zmužilosti. (Přechází) Co ted'!
Jednám nerozvážně, bez plánu.
Každou chvíli mne někdo uvidí,
potká a vše jest ztraceno. — Co si
počnu, co jen řeknu? — Ale co mi
zbývalo činit, když jej tak šíleně
miluji? (Zastaví se) A jaké mám
vlastně důvody, nevěřiti jemu —
zdá se mi, že i stín podezření je tu
hříchem; ale cítím zároveň, že klid
mé duše žádá této zkoušky. Tak
dlouho jsem ho neviděla! — Stále
ty dvorní ohledy, a panovnické

starosti a práce! – Čím jsem já v
tom? (Hledí vlevo ke vchodu) Ó,
běda, tam přichází arcibiskup
Arnošt, skrýti se jest nemožno –
půjdu mu vstříc a svěřím se mu.
Jeť dobrý a snad mi porozumí.
(Jde mu vstříc)

7. VÝSTUP

Arnošt a Alžběta

ARNOŠT (vejde) Co vidím? – Tvoje Milost zde?

ALŽBĚTA. Nedivím se podivení tvému, důstojný otče...

ARNOŠT. A v této chvíli?

ALŽBĚTA. Víím, že na Karlštejn večer vkročiti ženě nedovoleno, leč manželka a královna snad -

ARNOŠT. Obávám se věru, že ani ta nebude výjimkou. Císař je neúprosný u vykonávání svých předpisů, a pak...

ALŽBĚTA. Pak?...

ARNOŠT. Odpust' zvědavosti mé,
královská paní, ale nedovedu si
vysvětliti, co vedlo kroky tvé v
tuto chvíli na hrad?

ALŽBĚTA. Co vedlo kroky mé? –
A to díš tak chladně, důstojný
otče! Ach, vidím to zřejmě, žena
vždy trpí, a nejvíc, když miluje.

ARNOŠT. Láska tedy vede tě na
Karlštejn! Tou vedena přestupuješ
tak chladně rozkaz císařův...

ALŽBĚTA. Divíš se, ctihodný otče,
ovšem tys kněz, ale tys též velký
člověk, Arnošte – a přece se
pozastavuješ nad slovem tím,

přece je ti láska pohnutkou k
mému kroku malou a
nedostatečnou!

ARNOŠT. Mně nikoli, paní má!
Vím, čím jest láska člověčenstvu,
třeba sám nepoznal jsem rosu její
oblažující milosti! Ale nechápu
dobře, jak může býti láska
příčinou pozdní tvé návštěvy?

ALŽBĚTA. Ty nechápeš... Ovšem –
nepoznals lásky... Ó, já jsem
dvojnásob ubohá a nešťastná, již
proto, že jsi byl prvním, jejž jsem
potkala ve zdech tohoto
nešťastného hradu!

ARNOŠT. Nešťastného? – Ty se

chvěješ, královno! – Slzy v tvém oku? – Probůh, co se stalo?

ALŽBĚTA. Nic, důstojný otče, nic, než že jsem slabá, pošetilá žena, nic, nežli že miluji svého chotě až k šílenství! To jsou ovšem maličkosti vůči státnickým pletichám, kvůli kterým se choť můj zavírá na tento hrad, to jest ovšem hříšnou slabostí vůči hrdinským skutkům sebezapírání a křesťanské pokory, které zde vykonává. Cítím to, jak jsem dětinská a pošetilá! Půjdu, nevím, čeho bych zde více pohledávala. (Chce odejít)

ARNOŠT. Ty neodejdeš, dcero má!
Ty stůněš, tvá duše je rozjitřena do
hlubin. Předě mnou nestojí více
královna, ale pouze trpící žena. Ty
zůstaneš, ty se vyznáš ze všeho.

ALŽBĚTA (s bolným úsměvem) Ty
však nepochopíš, otče...

ARNOŠT. Pochopil jsem dřív, než
jsem viděl slzy tvé. Tobě se
stýská, není-li pravda? – Ba více,
ty žárlíš!

ALŽBĚTA. A je to – hříchem, otče?

ARNOŠT. Hříchem to není, máme-li
důvodů, ale slabostí je to vždycky.
– Máš příčiny k tomu, dcero?

ALŽBĚTA. Což nebyl můj sňatek

pouhým výsledkem státnické smlouvy?

ARNOŠT. A není to lásce šťastné znamení stát se andělem míru mezi rozvaděnými národy?

ALŽBĚTA. Ach, otče, což se ptá srdce milující ženy po národech, což po jejich válkách a smíru jejich? Samo v nejkrutější válku postaveno, zmítá se, dokud v odvetě lásky nenajde pravý a jediný svůj mír!

ARNOŠT. A myslíš, že by muž takový, jako je císař, mohl bez lásky vzíti choť?...

ALŽBĚTA. To nemyslím. Ale on je

spolu státníkem, a těm je všechno
dovoleno.

ARNOŠT. V očích lidí snad, ale
nikdy ne před vlastním jejich
svědomím. Domněnky tvé jsou
liché, královno, a cesta, kterou jsi
volila, je ...

ALŽBĚTA. Ó, vyslov jen, co cítím
sama v duše hlubinách! Cesta,
kterou jsem volila, jest nedůstojná,
královny nehodná! Ale milující
žena má jiná práva, než jaká
uznává dvorní mrav. – A pak, co
dělat nyní? Jest pozdě. – Měla
jsem mluvit dříve s tebou,
důstojný otče!

ARNOŠT. A nebyla bys v hloubi duše své více přesvědčena než právě nyní. Kde jednou ujme se símě nedůvěry, tam rychle bují v strom, jimž nezatřese více váněk moudré rozvahy, neřku-li by jej z kořene vyvrátil. Jsem starý přítel Jeho Milosti krále, provázím každý jeho krok a nemám té smělosti, bych si namluvil, že slovo mé může tebe přesvědčiti. Tys raněna, třeba léku na ránu tvou. Ty musíš býti sama přesvědčena, jak liché jsou tvoje domněnky, ty musíš na vlastní oči viděti, jak oddaný je ti císař, jak tě

zbožňuje...

ALŽBĚTA (snivě) Jak mne
zbožňuje... (S výčitkou) A kolik
dnů mi věnoval od sňatku našeho?

ARNOŠT. Nezapomeň, dcero, že
jest prvním vladařem Evropy...

ALŽBĚTA (trpce) Při čemž srdce
jeho ženy musí choditi almužnou.
– Zprvu ty ohlušující slavnosti v
Krakově; poté slavný příjezd sem,
uvítání, představování
duchovenstva a panstva, a mezi
tím ani chvíle oddechu. Císař
zabrán ve své vladařské práci
nebo své stavby – ostatní pohltí
návštěva kostelů a klášterů...

ARNOŠT. I na ty žárlíš?

ALŽBĚTA (vášnivě) Kdo opravdu miluje, žárlí na všechno! Ó, jak jsem se těšila jako dítě na venkovský svůj hrádek, myslila jsem, že odjedu z Prahy po jeho boku – ó, běda, jaké zklamání! Vypravili mě napřed s hofmistryní mou, tou vyzáblou na těle i duchu paní Ofkou, na Karlík – a císař jel ve svém voze, ve kterém prý celou cestu pracuje, sem na Karlštejn. Zde zavře se jako poustevník a žena nesmí překročit jeho práh. A potom pravíš, že mě zbožňuje. – Ach, kdy jej zase uvidím?

ARNOŠT (po chvíli) Ještě dnes, má dcero – ještě dnes.

ALŽBĚTA (živě) A zde, otče, není-li pravda? Ty pomůžeš mi k tomu? Ty přemluvíš ho, aby zrušil ten nesmyslný příkaz, že nesmí žena býti přes noc na Karlštejně! O, díky tobě, díky!

ARNOŠT. Ne, toho učiniti nelze. – Císař jest důsledný a zákony jež dal, sám nejprísněji zachovává. – Ale rána v srdci tvém, královno, je povahy takové, že třeba přiložit na ni ostrého nože ihned, okamžitě. Jsem nepřítelem klamu i lsti – ale zde není pomoci.

ALŽBĚTA. Ty zamýšlíš?

ARNOŠT. Jsi odhodlána podrobiti se všemu, svěřiti se úplně mému vedení?

ALŽBĚTA. S vděčností půjdu za tebou. Dělej, co chceš, jen vrať mi císaře!

ARNOŠT. První podmínka je těžká, královno. Nikdo nesmí zvědět, že jsi zde. Císař by nesnesl tak zřejmé a okázalé přestoupení svého předpisu. Nikdo tě nesmí zde vidět.

ALŽBĚTA. Což se mohu udělati neviditelnou?

ARNOŠT. Skoro – aspoň pro oči

dvořanů. Pojd', jsou hosti na hradě,
a Jeho Milost může zde býti
každou chvíli. Pojd' v jizbu mou,
kde ti povím ostatní. Bůh bude s
námi. Je to první klam, jehož se v
životě dopouštím, ale konám jej
klidně; vždyť chci vrátit tobě mír
srdce a vrátit tebe srdci svého
přítele.

ALŽBĚTA. Jak ti žehnám, otče!

ARNOŠT. Až později, dcero... Snad
budeme litovati oba. Ale čas kvapí
a dílo naše jest dobré.

ALŽBĚTA (odcházejíc s Arnoštem)
Jak láska sama!

8. VÝSTUP

Petr a Štěpán

(S druhé strany vejdou král Petr a vévoda Štěpán)

ŠTĚPÁN. Chodíme zde stále dokola, jako bychom byli bludný kořen překročili — a chodíme nadarmo.

PETR. Když nechceš ničeho vidět, ani pochopit...

ŠTĚPÁN. Když Tvoje Milost zase příliš mnoho vidí a chápe.

PETR. Přece mi nenamluvíš, pane

vévodo, že onen panoš, jenž před chvílí vešel přes most do hradu, je skutečný panoš. Je jím asi tak, jako já jsem králem jerusalemským – vypadá jako panoš, dá si třeba říkat panoš – ale panošem není.

ŠTĚPÁN. A myslíš, že je dívkou! Tvoje Milost vidí ve všem a všady dcery Eviny, snad konečně i starý purkrabí karlštejnský neb arcibiskup Arnošt jsou jen zakuklené dívky!

PETR. Mluv co mluv, mé podezření nevyvrátíš.

ŠTĚPÁN. A kde ti zmizela náhle ta

vítaná kořist?

PETR. Vešel do strážnice...

ŠTĚPÁN. Patrně panoš to, ostatně zahlédl jsem ho také, měl barvu purkrabího – uznáš přec, že se mylíš.

PETR. Barvu purkrabího? – Pak se teprve nemýlím! V tom právě to vězí. A chudák, jak v rozpacích se rozhlížel, a ta chůze... ó, panoš v barvách pana z Wartenberka byl by trochu domácnějším na Karlštejně!

ŠTĚPÁN. Nu, a bud' si – co zamýšlíš teď?

PETR. Čekat, až opustí strážnici, do

rána tam přece nebude.

ŠTĚPÁN. A kdyby byl?

PETR. Vejdeme do strážnice za ním
a musí se přiznati, kdo jest. Jsme
tu hostmi a vstup máme všude.
Času máme dost, proč bychom se
nepobavili!

ŠTĚPÁN. Ano, času máme dost. A
císař stále nepřijíždí.

(Zvuk rohu v dáli)

PETR. Opět někdo blíží se hradu –
pojd'me mu vstříc.

ŠTĚPÁN. Inu, když se tak líbí Tvé
Milosti, proč ne. Dal jsem ti slovo,

že budu tvým spojencem, tedy již
vytrvám.

PETR. Ale jen opatrně, jen opatrně!

(Začíná se stmívat. Odejdou branou)

9. VÝSTUP

Alena a Pešek

*Vystoupí z druhé strany Pešek
Hlavně, za ním Alena jako panoš v
barvách pana z Wartenberka.*

PEŠEK. Divně se ti nějak jazyk
plete, panici. Kdo že tebe vyslal a
komu neseš list?

ALENA. Což neřekl jsem ti to
zřetelně, že panu šenkovi Peškovi;
jsi-li ty to, vezmi jej bez okolku.
(Podává mu list)

PEŠEK (bere list) A v čí službě jsi,

krásný hochu?

ALENA (se směje) Děkuji za poklonu – ale mohl bys znáti barvy pana purkrabího!

PEŠEK (podrážděn) Jsi všetečka, hochu – ale roztomilý všetečka. Nu, a co mi chce tvůj pán – divný to bude žert, vždyť jsem s ním před chvílí mluvil, nač teď posílá s listem panoše...

ALENA (dělá posunek, že chce list zpět) Nechceš tedy ten list? – Dobře, dej mi jej. Nezáleží-li tobě na jeho obsahu, mně teprve ne.

PEŠEK. Tak sečkej, až si to divné poselství aspoň přečtu. (Otevře list

a čte) „Všem čtoucím pozdravení
a vše dobré od Boha nejmilejšího
přejeme a věděti lidem dobré vůle
dáváme, při tom za svědky je
berouce, že sepsali jsme dnešního
dne poctivě a řádně úpis tento,
kterým slibujeme dáti dceru svou
Alenu za muž šenkovi Jeho
Milosti královské panu Peškovi
Hlavně, aniž by získal, jak
původně naším přáním bylo,
ostruh rytířských, pakli jmenovaná
již dcera naše Alena toho dokáže,
že proti zákazu našeho
nejmilostivějšího císaře a krále
Karla, toho jména Čtvrtého, jejž

Bůh všem věrným Čechům k radosti a slávě dlouhá léta zachováti račiž, jednu noc bez úrazu a úhonu na jeho hradě Karlštejně stráví. Za to vyplatíme, kdyby toho nedokázala, sto kop grošů stříbrných a deset soudků mělnického statečnému a urozenému panu Ctiborovi z Fuchsberka, nejvyššímu lovčímu a purkrabímu v Dobříši, milému příteli našemu, jakož i on, Alena-li toho dokáže, dá tuto částku jí v dar svatební...”

ALENA (se směje) Nu, co tomu říkáš, statečný pane šenku!

PEŠEK. Jaké to mumraje a žerty?

Co s tím, hochu? Kdo to sepsal?

ALENA. Nu, tak si, moudrý pane,
rač přece přečísti podpis!

PEŠEK (čte) Skutečně – pan Ctibor
z Fuchsberka i Jan z Wartenberka
podepsali a sigillum své přivěsili.
(Prohlíží Alenu, která se mu do očí
hlasitě směje.) Či blázním já též?
Mohu věřit zrakům svým? –
Aleno! Tys to?

ALENA. Nu, konečně jsi mne
poznal! Zkouška dopadla výborně.
Mohls oči na mně nechat a
ničeho's nepozoroval. Je vidět, že
mi sluší dobře barvy strýčkovy.

PEŠEK. Co zamýšlíš?

ALENA. Což jsi nečetl, či nerozumíš? Tvá láska je velmi krátkozraká, pane Pešku! Co zamýšlím? Jsem, jak vidíš, tady a chci vítězně odtud odejít, neboť jde mi o ruku velmi dvorného, ale trochu nechápavého pána, který před chvílí mne nazval krásným hochem. (Směje se) Hlas srdce nepromluvil, pane Pešku, je to smutné znamení!

PEŠEK. Zde chceš zůstat – kvůli té sázce? Divný to žert, Aleno, který naší lásce nijak neposlouží.

ALENA. Divný to žert, který nás

jedině spasí. Řekni sám, co máme jen počít, abychom konečně byli svými! Zde se ti to podává takřka na dlani. – Nu, sáhni po tom bez rozmyšlení a bez rozpaků.

PEŠEK. Vyslov se jasně, Aleno. Mluv rychle, neb každou chvíli může zazníti roh, zvěstující příchod Jeho Milosti.

ALENA. Císař dnes přenocuje na hradě? – Dobrá. Ted' bude naše vítězství ještě úplnější (Sedne na lavičku. Pešek vedle ní) Nuže, tedy poslyš, můj bázlivý rytíři. Můj otec, jak k svému smutku víš, vzal si jednou do hlavy, že musíš

získati dříve ostruh rytířských, než mne povedeš k oltáři. Ale, milý Bože, to se jen řekne, vid'! Získat ostruh – jak? Do Itálie císař již nejezdí, abys mu zachránil život v nějakém spiknutí; války nejsou. Co dělat! Prosila jsem, plakala jsem, že toho ani nezasluhuješ...

PEŠEK. Ty zlaté srdce...

ALENA. Nic naplat... Tu přišel včera večer k nám pan Ctibor z Fuchsberka, starý přítel mého otce, dobrá a veselá kopa. Sedli k stolu s otcem, pili, hráli v kostky, mluvili o Jeho Milosti, o zemi, o říši a pletichách zahraničních, že

už jsem z toho zívala a chtěla odejít do své komnaty. Vtom začal pan Ctibor vypravovat o tom novém zákonu, že nesmí žádná žena býti přes noc na Karlštejně. Můj otec se dal do smíchu, tloukl na stůl, vyskočil a tvrdil, že by rád viděl ten žert, kdyby někdo to přece dokázal. Pan Ctibor odmlouval, to že jest nemožné — otec se durdil, že to lze učiniti, slovo dalo slovo a vešli v sázku, jak jsi právě četl. „Zlíbal bych to děvče, které to podnikne,“ pravil otec můj a slzy mu tekly smíchem do poháru. „Já sama to chci

podniknout, “ zvolám. „Jak, ty, dítě! “ vykřikl divokou radostí otec, „dobrá, zkus to a vyžádej si pak, co ti libo. “ – „Ruku pana Peška, třeba neměl ostruh rytířských, “ odvětím, „svoluješ k tomu? “ – „Dobrá, i k tomu svoluji, “ pravil otec rozjařen. Sázka uzavřena – jak vidíš, kula jsem železo, dokud bylo žhavé. – Ted’ jsem tedy zde. A spoléhám na tvou podporu, pane Pešku. To přestrojení je moje myšlenka. Co – mlčíš? – Líbím se ti přec? (Vstane a přejde vlevo)

PEŠEK. To je šílenství, Aleno!

Aleno, to je čirý nerozum, který nás zničí a od cíle našeho jen zbytečně vzdálí. K tomu nijak nemohu přivolit.

ALENA. Tys mi pěkný spojenec!

PEŠEK. Což nepomýšlel tvůj otec na hněv císařův? Tobě se nedivím, tys blázínek, ale on...

ALENA. Děkuji za poklonu! Hněv císařův – což nestojí naše láska ani za tolik? Však mne Jeho Milost ani neuvidí – chceš-li, zůstanu mezi many v strážnici – krátce: budu, kde chceš, udělám vše, co se ti zlíbí, ale zůstanu tady. Či nestojím, nezdvořilý pane, za

to? Pak se seberu a dobrou noc!

PEŠEK. Jaký to šílený, ztřeštěný nápad! My se zničíme!

ALENA. Zvlášť' budeme-li jen neustále naříkati a bědovati. Já jsem tady a nehodlám odejít.

PEŠEK. Ale co si počneme?

ALENA. Tvoje starost, pane šenku! Uvedeš mne na strážnici. Sám jsi mne nepoznal, tím méně mne poznají druzí. Budu s nimi vrhcáby hrát a pít, a chceš-li i šermovat dle libosti! Vydej mne za svého mladšího bratra nebo sestřence, mám barvy strýčkovy – to teprve nevzbudí podezření. To

však je všechno tvojí starostí – nu, namáhej přece také trochu svou hlavu!

PEŠEK. Nešťastný, šílený nápad, Aleno!

ALENA. Pořád vedeš jen svou, jsi věru smutný patron, pane Pešku, bývals veselejším, ale okolí císaře je asi nesmírně smutné, soudím-li dle tebe, jak jsi vážný, rozumný a usedlý. Zato já budu dnes veselá! Je to přece dobrodružství, noc na strážnici, mezi panoši a many při poháru, co tu bude povídek a žertů, noc v takové výšce blíže hvězd a tebe! – Nu, doufám, že se

také dáš vidět, ty mramorový
ženichu?

PEŠEK. Já – přece víš, že se
nemohu hnouti od Jeho Milosti!

ALENA. Což pije celou noc až do
rána?

PEŠEK (káravě) Aleno!

ALENA. Nu, Bože, to je přec otázka
zcela přirozená. Jsi jeho šenk, co
děláš jiného, než že naléváš? –
Jeho Milost přece, doufám, také
spí...

PEŠEK. Pak jsem v předsíni na
stráži u něho.

ALENA. Můžeš tedy odejít, až
usne...

PEŠEK. To právě nemohu!

ALENA. Pak děkuji za takový úřad. Hlídat ho, když spí, a nalévat mu, když bdí. (Vzdorovitě) To jsem měla vědět – to bych se byla tak vydala sem – já blázen; máš pravdu, já se těšila tak dětinsky na to, že budeme spolu, že si všechno povíme – a ty nechceš ani na chvílku přijít.

PEŠEK. Když nemohu...

ALENA. Já ti něco povím, Pešku. Kdo chce, ten může. Mně také někdo mohl říci, že je nemožno podniknout, co já podnikám, a hle, jsem tu, protože jsem chtěla. Znáš

mne, že jsem neoblomná. (Určitě)
Doufám, že se dnes v noci
uvidíme.

PEŠEK. Inu, zkusím to tedy.

ALENA. A kde?

PEŠEK. Zde pod lipou. – Ale považ,
Aleno, ještě jednou, v jaké
nebezpečnosti se vydáváš! Co
dnes hostí na Karlštejně!

ALENA. Tím spíše se ztratím já
mezi nimi.

PEŠEK. A pak na strýce jsme
docela zapomněli, purkrabí tě
pozná, víš, jak je přísný!

ALENA. Vím také, jak mne miluje.
A dobře tak, strýce máme právě

zapotřebí.

PEŠEK. Purkrabího?

ALENA. Přece musí mému otci i panu Ctiboru z Fuchsberka někdo třetí dokázat, že jsem tu byla, mně ani tobě neuvěří, řekli by krátce, že jsme spolu umluveni. Když však dá strýc, sám purkrabí karlštejnský, na to své slovo a pečeť...

PEŠEK. A tím sám sobě krásné vysvědčení, jak bedlivě ostříhal rozkazů královských...

ALENA. Po tom se teď neptáme, pane Pešku. Strýček to musí vědět, že jsem tu, aby to mohl dokázat a

dosvědčit. A abych tebe trochu potrestala za tvou nehybnost, chladnost a ne právě velikou dvornost, ukládám a nařizuji tobě, abys mu to se vší šetrností, ale zároveň určitostí pověděl!

PEŠEK. Jaké nemožnosti ode mne žádáš, Aleno! Přijdu sem v noci, ač se vydám tím u veliké nebezpečí — ale purkrabímu neřeknu ničeho, předně by vše prozradil a pak...

ALENA. Nu a pak?

PEŠEK. Pak by myslel, že já vše nastrojil. Ostruhami rytířskými chci tebe dobýt — ale lstí nikoliv.

ALENA. Inu, vidím, že musím
jednati sama. Chtěj nebo nechtěj,
řekni nebo neřekni, přijď večer
nebo ne – já o tobě ničeho nevím a
ty o mně rovněž tak. Provedu si
své sama, jak jsem započala.

PEŠEK. Ty se hněváš, Alenko?

ALENA. Naopak, miluji tě více než
ty mne – tot' vše.

PEŠEK. Aleno, ty můžeš
pochybovat...

*(Bere ji za ruku a chce ji políbit.
Zvuky trub zdola)*

ALENA (se mu vymkne a běží

vpravo) Na to teď, pane šenku, času nemáme. Znáš teď svou úlohu – třeba jednat rozhodně.

PEŠEK. Dole se míhají pochodně – tot' jistě Jeho Milost přijíždí, třeba mu jíti vstříc.

ALENA. Čtu v očích tvých, že vykonáš všecko dle vůle mé. Tedy večer zde pod lipou na shledanou.

(Odejde do strážnice. Pešek odchází druhou stranou; vtom vyjde arcibiskup Arnošt a zastaví se v přemýšlení, Pešek se zastaví na druhé straně rovněž zamyšlen. V první chvíli jeden druhého

nepozoruje)

10. VÝSTUP

Arnošt a Pešek

ARNOŠT (vyjde, pro sebe) To celkem dobře vymyšleno! – Jak jen nyní odstranit pana Peška! Třeba, aby královna stála na stráži v předsíni ložnice královské. Pešek mi překáží. Co plátno, musí s cesty, musí se rozstomat.

PEŠEK (pro sebe) Ano, to se řekne pod lipou na shledanou! Ale jak se jen dostat z předsíně ložnice královské – to je jiná a trochu těžší otázka – kdyby mě jen něco

napadlo. – Rozstonat se – starý prostředek, ale vždy dobrý, lež rodí lež, musím být nemocným. (Spatří Arnošta) Aj, arcibiskup, dobrá, řeknu mu to hned.

ARNOŠT (spatřil v téže chvíli Peška) Hledal jsem tě právě, Pešku. Jako na zavolanou vběhl jsi mi do cesty.

PEŠEK. Přeješ si, důstojný otče?

ARNOŠT. Záleží ti, pane šenku, na získání ostruh rytířských?

PEŠEK. Otče – jak by ne? Tot' aspoň teď jediný a první cíl mé ctižádosti.

ARNOŠT. Pak poslechni mého

rozkazu a ručím ti za ně.

PEŠEK. Hořím touhou...

ARNOŠT. Dnes musíš stonat, pane šenku. Dnes nebudeš nalévati večer Jeho Milosti, ani míti stráž v předsíni jeho ložnice.

PEŠEK (stranou) Sláva, vyhráno!
(Nahlas) Ale můj úřad, otče...
(Stranou) Proč bych teď nedělal trochu drahotu?

ARNOŠT. Nenamítej ničeho, chceš-li vůbec přijati můj návrh, aniž se ptej po příčinách a důvodech toho. Předstírej chorobu a nevycházej z bytu purkrabího.

PEŠEK (stranou) Tato podmínka se

mi právě nelíbí. (Nahlas) Věru
nevím, otče...

ARNOŠT. Mohl bych raditi něco k
tvému neštěstí nebo škodě tvojí?

PEŠEK (po krátkém rozmýšlení)
Rád poslechnu rozkazu tvého,
otče!

ARNOŠT. Ty dnes tedy stůněš, ale
nezapomeň na to, nezapomeň!
(Odcházeje obrátí se) Nezapomeň!
(Odejde)

11. VÝSTUP

*(Po jevišti rozprostřena záře
zapadajícího slunce)*

PEŠEK (sám) Ted' vezím ve dvojí
pasti. Od císaře se mohu sice
vzdálit, ale k Aleně nemohu. Však
vyhráno mám v obém případě.
Bud' se povede plán Aleny a jest
mou následkem sázky otce jejího,
nebo se plán nepovede a jest opět
mou následkem získaného rytířství
pomocí arcibiskupovou. Bud' jak
bud', Pešku, máš více štěstí, než
zasloužíš. Nepřijdu-li pod lípu,

bude se ovšem Alena zlobit, ale co na tom, bude aspoň potrestána za lehkomyšlnost, jakou zosnovala celou tu hru. – Či lépe snad vyhledati dříve Alenu mezi čeledí – a dát jí zprávu? To nemohu, od této chvíle již jsem nemocen. – Tedy do purkrabství! – (Po chvíli) Snad kdybych se přece jen na chvílku v noci k Aleně podíval. Kdo to bude vidět? – A co jen arcibiskup má za lubem! (Zvuky trub stále bližší) Ovšem, teď je pozdě na všechny rozvahy – císař přichází! Stůňu tedy, nic platno. Dobrou noc, Alenko! (Odejde)

12. VÝSTUP

Karel IV., Arnošt, Purkrabí, Petr, Štěpán a Družina.

(Na jeviště hrnou se za hlaholu trub pážata, strážé a pánové čeští, v jejich středu císař Karel IV., za ním purkrabí karlštejnský, Arnošt, král Petr, vévoda Štěpán, komonstvo, v němž několik kněží a církevních hodnostářů. Trouby utichnou)

KAREL IV. (rozhlíží se kolem)
Konečně opět volně dýši! Bohu a
svatému Václavu chvála! – Můj

Karlštejn!

PURKRABÍ (předstoupí) Je mi plesem a radostí vítati vznešeného vladaře po době tak dlouhé.

KAREL IV. Děkuji ti, pane purkrabí. Zde rád se nechám vítati. Zde dýchám v srdci svého národa. Zde jsem mezi svými! (Rozhlíží se kol po všech a kyne všem vlídně, jak spatří vévodu Štěpána, zachmuří se) Pan vévoda? Bud' vítán! (Vévoda mlčky se ukloní) Doufám, že jen přátelská návštěva tě zavedla na Karlštejn! (Uvidí krále Petra) A tu náš vzácný a milý host, král Petr! Nu, prohlédl

jsi sobě hrad, pane bratře – a pak, upřímně, jak se ti líbí? Víš, je to ještě nehotové, je to teprve začátek mé myšlenky, a prosím, bys soudil shovívavě. Karlštejn jest celý dílo mé, zde provádím své vlastní návrhy, (usmívá se) a věř, že často i k nelibosti stavitelů svých i vzácných mistrů cechu malířského.

PETR (se uklání) S podivem prohlédl jsem, veden vzorným výkladem otce Arnošta, tvé dílo, a mlčím-li, je to jen hluboký úžas, nenalézající vhodných slov k chvále a velebení.

KAREL IV. Jsem rád že se ti to jen trochu líbí, pane bratře. Přepych východu zde ovšem nenajdeš – je to jen útulek samotáře, jen pevná schrána pro svaté naše klenoty korunní. Ach, pánové, jak se to volně dýchá po vykonané práci! Jedu z Prahy, pracuji jak obyčejně celou cestu ve voze, v tom kmitnou se mi v zrak drahé ty stráně nad Berounkou. Marně! Musím vyhlížeti z okna vozu, kraj stokrát procestovaný novou mne láká lahodou a tisícířými dýše půvaby! Chlumpy rostou, rozeznávám šikmý hřbet

"Ostrého" a zadumanou stráž
„Plešivce“, stopuji břeh řeky,
znám každou trhlinu ve skalách,
kde hnízdí jiříčky! Nevidím posud
svůj hrad, tak jsem jej ukryl sám
před sebou, ale tuším jej nablízku,
pánové, čekám, kdy ustoupí
poslední zelená záclona lesnatých
vrcholů a kdy kmitne střecha
kostela svatého Palmatia mezi
stromy! Konečné jsem tady, kde
všecko jest moje, tak konejšivé,
tiché, v klid vybízející! A dále
Beroun – Verona mia... Nuž buďte
všickni vítáni na mém hradě!
Pravím na mém, neboť Čechy

patří Čechům, ale Karlštejn je můj,
mou prací i myšlenkou! Rád bych,
aby zde ovládal všecky týž pocit
klidu a blahé spokojenosti, jako
mne a tebe – můj Arnošte! (Podá
mu ruku) Ať je veselo u stolu,
pane purkrabí, ať ocení moji hosté
moje mělnické, jako můj hrad! –
Pojďte, pánové!

*(Karel, Arnošt, pážata a dva kněží
odejdou. Ostatní odejdou do
strážnice)*

13. VÝSTUP

Vévoda Štěpán, král Petr a Purkrabí

PURKRABÍ (k Štěpánovi) Nu, neměl jsem pravdu, pane vévodo?

PETR. Císař se zasmušil, sotva tě uzřel, pane vévodo.

ŠTĚPÁN. Musím však dostat slyšení, musím.

PURKRABÍ. Řekl jsem ti, pane vévodo, zde nechce Jeho Milost ani slyšet o věcech politických.

ŠTĚPÁN. Veliké služby mi prokážeš, pane purkrabí, jestliže mi vymůžeš přece slyšení.

Nezapomenu ti toho a bohatě se ti odměním.

PURKRABÍ. Což mohu já? Ale viděl jsi, co může arcibiskup. Jestli ten ti, pane vévodo, nevymůže slyšení, je všechno marné. Ted' odpust', musím dbáti o stůl a sklep svých hostí. (Odejde do hradu)

14. VÝSTUP

Vévoda Štěpán a král Petr

ŠTĚPÁN. Tedy k arcibiskupovi!
(Chce odejít)

PETR (ho zadrží) Jsi mi pěkným
spojencem, pane vévodo, jsem na
stopě a ty mne opouštíš...

ŠTĚPÁN. Mám důležitější starosti,
pane...

PETR. Ale slyš jen – dívka je zde.

ŠTĚPÁN. V tvé hlavě?

PETR. Jak jsem ti pravil – v šatech
panoše.

ŠTĚPÁN. Tedy přece – zákaz

císařův!

PETR. Jako všechny jiné zákazy, aby se neplnily, aby se lépe provedlo, co zakazují. Nu, chceš být mým spojencem?

ŠTĚPÁN. Jen slyšení dostat u císaře, ještě dnes –

PETR. Promluví s arcibiskupem, dá si říci. Zde má ruka!

ŠTĚPÁN. Dobrá, tedy k arcibiskupovi!

PETR (tiskne mu ruku) A pak – na lov za dívkou – za pážetem!

(Odejdou)

Opona spadne

DRUHÉ DĚJSTVÍ

*Ložnice na Karlštejně. Sín
prostranná ve slohu doby, bohatě
vyzdobená, na stropě zlaté a stříbrné
květy na tmavorudé půdě, mezi nimiž
hvězdám podobné zlaté hřeby. Za
oponou pod nebesy lože. Vedle něho
stůl, pokrytý svitky pergamenu. Na
levé straně nádherné klekátko, na
kterém otevřený misál. Napravo
menší stolek, na němž bohatě
ozdobená stříbrná konvice a zlatý
pohár. Stranou vchod do domácí
kaple císařovy, zakrytý portiérou, na
které jsou na zlaté půdě vetkány*

svatováclavské orlice. V kapli jest skvělé osvětlení, které proniká i portiérou. Právě naproti vchodu do domácí kaple jiná portiéra, za níž je vchod do předsíně, kde stojí páže na stráži.

1. VÝSTUP

Alžběta

(Při vyhrnutí opony je slyšet, jak doznívá v kapli zpěv večerní pobožnosti vždy slaběji a slaběji; při jeho posledních zvucích objeví se na prahu královna Alžběta v oděvu

*pážit barvy pana purkrabího; vyjde
z předsíně a rozhlíží se plaše kolem)*

SBOR. (zpívá za dveřmi, kterými
padá světla záře na jeviště)

Nedej zahynouti
nám i budoucím,
svatý Václave,
Kriste elejson!

(Ztichne)

ALŽBĚTA (vyjde ze dveří) Již stalo
se. Nelze více ustoupiti. Strach
svírá mi ňadra. Ted' teprve cítím,
jak jsem se prohřešila svou

nedůvěrou. Císař je tu každým okamžikem, a mne síly opouštějí. Ó, Bože, Bože, jak velká jsou to muka milovati tak horoucně, tak plamenně, jako já miluji! Vždyť mne pozná, musí mne poznati, jak vejde. Jak budu zahanbena před ním! (Pomlčka) Ale což, miluje-li mne vskutku? Má pravdu Arnošt, že láska má této zkoušky zapotřebí – či naopak, má pravdu hlas mého srdce, který praví, že tato zkouška je hříchem proti lásce? Kdo mi poví pravdu? – Však buď jak buď, já miluji a milovat budu – i oklamaná! Slyším kroky Bože,

stůj při mně! (Jde do pozadí
vpravo)

2. VÝSTUP

Karel IV., Arnošt a Alžběta.

(Ze dveří kaple vyjde Karel IV., za ním arcibiskup Arnošt; Alžběta ustoupí až k portiéře a uklání se hluboko před vstupujícím císařem)

KAREL IV. (přicházeje) A co se stalo našemu milému Peškovi? Jest nebezpečné jeho onemocnění?

ARNOŠT. Ne právě; obyčejné nachladnutí, Tvoje Milosti. Doufám, že již zítra bude zase k tvým službám zdrav i ochoten.

KAREL IV. (s pokynem na Alžbětu) A zastává ho?

ARNOŠT. Mladý Olbramovic, syn purkmistra Novoměstského. Dávno toužil přiblížit se k slunci tvojí velebnosti.

KAREL IV. Jak umíš lichotit, milý Arnošte! Však z tvých úst zní to jinak než obyčejné, všední pochlebenství ješitných a samolibých dvořanů! (K Alžbětě) Tedy první noc na stráži, hochu, před komnatou císaře! Nu, neuvidíš tu nic zvláštního, aby ti snad nedočkavostí a napětím srdce bušilo. Karel IV. pomodlí se k

Bohu a lehne jako poslední sedlák
jeho říše – snad umdlen víc – to
celý ten rozdíl!

ALŽBĚTA (se hluboce uklání, aby
ukryla své rozpaky) Císařská
milosti!

ARNOŠT. Chvěje se celý, proniknut
vahou svého nového úřadu.

KAREL IV. Brzy tomu odvykne,
milý Arnošte! (Postoupí do
popředí a více si Alžběty nevšímá;
ta ustoupí těsně k portiéře na
prvnější své místo) Nu, teď teprve
jsem doma! (Usedne za stůl na
židli) Bud' tak laskav, Arnošte, a
nalej mi trochu vína, musíš již

zastati našeho nemocného číšníka!

ARNOŠT (nalévaje) S radostí, pane můj!

KAREL IV. Zde dobře jest! Nu, a jak pokročily, Arnošte, práce na Karlštejně? Obdivoval prý se jim král jerusalemský?

ARNOŠT. Skutečně stál překvapen před divy tvého ducha a důvtipu, a jeho úsudek platí dvojnásobně.

KAREL IV. Proč, milý Arnošte?

ARNOŠT. Jest král Petr světák, baví-li toho věci posvátné a umělecké tou měrou, nejlepší to vysvědčení o jich ceně a hodnotě... A král byl vskutku nadšen, ba

unešen.

KAREL IV. (pije) To mne velice těší. A což kaple svaté Kateřiny? Trochu se to protahuje s jejím vyzdobením, věru nevím, proč mistr Dětřich tak otálí... (Pokyne Arnoštovi, aby se posadil)

ARNOŠT. (sedne na židli)

Obyčejná to vlastnost všech mistrů cechu malířského i sochařského. Dávají si všichni trochu na čas; však bud'me spravedliví, Milosti, myšlenky naše letí ovšem rychleji než práce jejich namáhavá, v podrobnostech se ztrácející. Ty vidíš v duchu svém vše zářící a

skvělé, mezi tím co oni pracně
kladou barvu k barvě a kamének
ke kaménku. Ty pojmeš bleskem
myšlenky vyzdobení celého
stropu, co mistr stráví několik dnů
zlacením záře kol hlavy svaté
Panny nebo vykládáním lemu
jejího roucha. Tak my jsme jen
netrpěliví, co oni jsou pracovití.

KAREL IV. Máš pravdu, jako vždy,
milý Arnošte. Nebudu již více
dotírat na mistry.

ARNOŠT. Dětrich dokončil právě
tvůj obraz nad vchodem kaple
svaté Kateřiny. — Zbývá ještě
obraz císařovny.

KAREL IV. Nu?...

ARNOŠT. Mistr váhá, mluvil jsem s ním včera, nechce malovat z paměti; snažně mne prosil, abych vymohl aspoň jedno sedění Její Milosti císařovny.

KAREL IV. Jak to, Arnošte – to by bylo trochu divné překvapení pro císařovnu! Má seděti obrazu, který jí má býti tajemstvím až do poslední chvíle? Je mi líto, že mistr Dětrich nemůže trefiti její podobiznu z paměti. Věru, je to škoda. Mám zkaženou radost. Chtěl jsem tím Elišku překvapit! (Zadumá se)

ALŽBĚTA (v pozadí k sobě) Ó,
Bože, on myslí na mne! – Jak jsem
šťastna!

KAREL IV. (v snění) Ano, chtěl
jsem ji překvapit. Na místě, kde
chci jediné sám ve vážných dnech
posvátného téhodne mluvit s
Bohem svým, tam v modlitby mé
má svítiti drahá její tvář, to jediné,
co mne může vedle štěstí a zdaru
mých Čech poutati k této bídne
zeměkouli. (Pije, – hlasitěji)
Arnošte, řekni mistru Dětřichovi,
ať dokončí ten obraz z paměti, chci
vésti jeho štětec, kde chvěti se
bude v rozpacích, znám každý tah

jejího obličeje, každý vlasek jejích
skrání, každý záhyb jejího
úsměvu! Povedu ruku jeho a
vytvoří velké dílo, před nímž se
zastaví budoucnost, nebo nebude
malovati on, ale sama láska! Jsem
snad dětinský v očích tvých,
Arnošte, ale já nestvořil lásku, já ji
jen vděčně přijímám z rukou
velikého Boha.

ALŽBĚTA (v pozadí k sobě) Ó,
Bože, ó, Bože!

KAREL IV. Ale teď toužím již po
odpočinku, Arnošte, dobrou noc!

ARNOŠT (vstane) Odpust',
královská Milosti – smím vznésti

prosbu k tobě?

KAREL IV. A ty se ptáš — ty
pochybuješ?

ARNOŠT. Díky za důvěru tvou!
Chci mluvit krátce. Jednej, jak za
dobré uznáš, zamítne třebaš prosbu
mou, mne tím nezarmoutíš.

KAREL IV. Jsem dychtiv; vidím
však spolu, že nejsi své věci
přimlouvčím příliš horlivým. Přeješ
si...

ARNOŠT. Ničeho pro sebe, ale
vévoda Štěpán...

KAREL IV. Chce slyšení — dovedu
si to již domyslit. Nemám však
chuti, milý příteli. Nerad bych, by

po vzpomínce na mou Elišku se
mísil mezi ní a mezi Boha nějaký
stín světských záležitostí.

ARNOŠT. Však vévoda předstírá
důležité politické poslání...

KAREL IV. Jehož jádrem jako vždy
bude jen zisk a prospěch jeho
domu. (Po chvíli přemýšlení)
Budiž tedy. Nemohu ti ničeho
odepříti, Arnošte, a snad přece
něco důležitého bych mohl
propásti svou umíněností. Vždyť
nemusím, vyslechnu-li vévodu,
přistoupiti k jeho návrhům. Ať
tedy vejde. Ale prosím tě, ať
rychle přednese, co chce, jsem

unaven a pak se obávám, že bych řekl vévodovi své mínění příliš ostře, kdyby měl prodlévati a státi se příliš dotěrným. Ať tedy vejde, ty laskavě počkej s pážetem v předsíni.

ARNOŠT. Děkuji jménem vévody.

KAREL IV. Ještě něco. Arnošte, chtěl jsem ti ukázati dar, skvostný pás, který chystám královně.

ARNOŠT. Ale vévoda...

KAREL IV. (rychle řeč obrátí) Máš pravdu. – Ať tedy vejde!

ARNOŠT (odejde)

3. VÝSTUP

Karel IV. sám, Alžběta v pozadí .

(Karel přejde vlevo, Alžběta v pravé pozadí)

KAREL IV. Jen co odbudu ještě tyto poslední záležitosti, pak chci býti více tvým, moje Eliško! Jsou to věru divné líbánky – v dubnu svatba – a druhý měsíc poté jsme si jako cizí – tak to dále zůstat nemůže, ba nesmí! Ona musí zvědět, jak je mi drahá, a to brzy, hodně brzy! Kéž by to možno bylo

zítra, ba co dím zítra, ještě dnes!

Ó, Eliško!

ALŽBĚTA (v pozadí v těžkém boji, postoupí vpřed a chce se již císaři vrhnouti k nohám, ten zvedne hlavu; v témže okamžiku vejde do ložnice vévoda Štěpán)

KAREL IV. (se prudce vzchopí a myslí, že panoš ohlašuje příchod vévody) Ach ano, hochu, připomínáš mi návštěvu pana vévody – zapomněl jsem...

ALŽBĚTA (zmatena ustoupí za portiéru)

4. VÝSTUP

Karel IV. a vévoda Štěpán.

KAREL IV. Bud' mi vítán, pane
vévodo!

ŠTĚPÁN (se uklání) Dík nejhlubší,
že's mi povolil slyšení. Cítím, že
nejsem právě ve chvíli této
nejvítanějším hostem na
Karlštejně.

KAREL IV. Dík za upřímnost. Jsem
rovněž přímý, vévodo, a řeknu
hned, že's uhodnul. – Však prosím,
k věci! Sedněme!

(Oba usednou)

ŠTĚPÁN (usedaje) Kladu v rozmluvu tuto poslední naději svou i domu svého.

KAREL IV. (kývá povážlivě hlavou)

ŠTĚPÁN. Ty sám, který tak dbáš o založení pevné a rozsáhlé moci rodinné, mne pochopíš, a doufám, že změníš své úmysly ještě v poslední chvíli.

KAREL IV. (stále kývá hlavou)

ŠTĚPÁN. Já i synové moji prosíme Tvou milost, abys upustil od spolku s bratry mými, znáš

důvody naše, starý spor i jeho kořeny...

KAREL IV. (prudce vstane) Dobře dělš, že znám spor váš i kořeny jeho. Právě, že to vše tak dobře znám, jest můj úmysl pevný a nezvratný. Řeknu ti krátce, vévodo, v záležitosti této jest marné všecko co podnikáš. Volils špatnou chvíli i špatný začátek. Chceš najednou býti čistým v očích mých a omlouvati a zakrývati mým příkladem, co j e těžkým tvým proviněním! Či nestrhl jsi jen z důvodu ryzího sobectví na sebe Horní Bavorsy? –

Na to odpověď mi dlužen
zůstaneš! Máš pravdu já se starám
o moc domu svého, ale děje se to
vždy jen po cestách pravých, se
mnou je vždy svaté právo a úradek
bystré hlavy vždy jemu se ve všem
podřizuje! Ty však jen násilím a
libovůlí jsi se obohatil. Tot' ten
rozdíl mezi námi. – Pečuj o moc a
zvelebení domu svého v mezích
zákona, a rád ti podám ke všemu
ruky pomocné i ochranné, proti
bratrům tvým však se nespojím s
tebou, leda bys vrátil Horní
Bavory.

ŠTĚPÁN. Však tito vždy se

nezachovali tak vůči Tvé Milosti,
bys najednou jim podával ruku k
smlouvě přátelské.

KAREL IV. Nezachovali? Ba že –
ovšem že nezachovali! Ale
kdybych chtěl počítati a věrně
pamětliv býti, kdo kdy se ke mně
nezachoval, musil bych s celou
svatou říší římskou účtovati – leč
to jsou, jak snadno pochopíš –
věci mrzuté. Ty odbývám nejraději
za hranicemi této země, zde chci
míti klid a mír.

ŠTĚPÁN. Jemuž obětuješ klid a mír
Německa – širší, pravé říše...

KAREL IV. O klid a mír Německa,

vévodo, vy sami se postaráte, by
dlouho netrval. A že mi starost o
Čechy vyčítáš, tomu jsem dávno
zvykl od tvých krajanů. Nemusil
bych ti ani odpovídat na tuto
námitku, chci však, aby pro
budoucnost bylo zcela jasno mezi
námi. Cizím statkem jsem sebe
neobohacoval nikdy, násilím jsem
nezískal ničeho, já platil vždy
hotovými penězi, a smlouvy, které
kdy jsem uzavíral, jsou veřejné –
nebojím se výtek přítomnosti ani
soudu dob pozdějších. Nelichotím
si, ano hádám, jaký bude asi o
mně úsudek příštích časů v ústech

tvých krajanů, pane vévodo. V jednostrannosti své řeknou, že jsem byl Čechů otcem, říše římské ale pouhým otčímem. Ale to mne nezarazí na dráze jednou nastoupené; vážil bych si přátelství tvého, ale hrozeb tvých lekat se věru nemám příčiny.

ŠTĚPÁN. Smlouvou s domem mým bys k provedení zámyslů svých (Ironicky) – nám ovšem na ten čas nedostupných – nabyl pevnější půdy v Německu.

KAREL IV. Děkuji za starostlivost tvou, pane vévodo. (Určitě) Zde je každé slovo naprosto ztraceno!

(Přejde vlevo, Přivětivě, později s rostoucím zápalem) Nyní však dovol, abych tě směl dlouho pokládati za milého hostě nejen na Karlštejně, nýbrž i v Čechách, o které že pečuji, tak ostře mi s krajany svými vytýkáš. Leč rci sám, je možno, pane vévodo, abychom nemilovali to, co jest dílem naším? Chápeš lásku otcovskou, pane vévodo? Je to zákon přirozený, že dítě jest nám drahé nejen tím, že naše je, ale více proto, že jeho život je životem naším. Když jsem přišel do této země, našel jsem všady

žalně zírající poušť; města ochuzená a vypleněná, vesnice zdrané a ožebračené, panstvo zpupné, odbojné a loupeživé, lid zmalátnělý, kleslý, duševně a tělesně utýraný. Začal jsem těžkou práci. A nyní, když vidím, jak se dílo mé daří, když vidím, jak země před mým zrakem zkvétá a lid bohatne, jak snaha má je pochopena a uznána, když vidím, že jsem milován — tu chci překonati sebe v lásce k této zemi. Je to poměr otce a dětí, co mne blaží v Čechách. V tom jest klíč k tomu nepochopenému od vás

tajemství mé horlivosti v Čechách
a mých zde úspěchů. Však dosti o
tom. Kdyby každý učinil ze své
země za dobu svého panování, co
já jsem z Čech učinil, nepoznali
byste Evropu v několika
desítilecích! – Chci ještě vykonat v
kapli malou pobožnost, pane
vévodo. Dobrou noc! Zítra,
doufám, že budeš hostem mým na
lovu, jejž podnikneme do lesů
berounských. Dobrou noc!

*(Kyne mu a odchází zvolna dveřmi
do kaple; vévoda se mlčky hluboce
uklání)*

5. VÝSTUP

Štěpán

ŠTĚPÁN (sám) Neoblomný a v
zámyslech svých tajemný jako
vždy! – Však co mi zbývá; tvářiti
se sladce k těmto kyselým
hroznům. Ted mám ovšem dosti
času býti nápomocen svému
příteli, králi cyperskému, v jeho
honbě po děvčatech. Ten blázínek
každé páže div očima neprobodá,
(Ohlíží se kol) však ten hoch, co v
předsíni má stráž, mně samotnému
zdá se býti trochu podezřelým;

upozorním naň krále Petra — a
všimnu si ho bedlivěji při
odchodu. (Odejde dveřmi)

6. VÝSTUP

Král Petr a Alžběta

(Chvíli hluboké ticho. Poté slyšeti za portiérou, zvenku do ložnice Karlovy vedoucí, kroky a tlumený hovor, který se stává rychle zřetelnějším a prudším. Scéna tato mluví se po veliké pause za dveřmi)

PETR (za portiérou) Když ti však, hochu povídám, že císař dobře ví o mojí návštěvě, že svolil k ní — že sám arcibiskup Arnošt za mne mluvil...

ALŽBĚTA (za portiérou) To všechno ti, pane, nepomůže. Mám přísný rozkaz nepouštět nikoho; jediný vévoda Štěpán měl slyšení, a ten právě odešel druhými schody nalevo.

PETR (za portiérou) Právě s ním jsem na schodech se smluvil. Císař na mne čeká – nedělej tedy okolků!

ALŽBĚTA (s rostoucím hněvem za portiérou) Budu volat o pomoc, to jest násilí, jak sem, pane, vnikáš!

PETR (ještě za portiérou) Však ty popustíš – nerad lovím potmě...
(Mezitím vtiskl Alžbětu na jeviště)

ALŽBĚTA (vyběhne ze dveří, za ní Petr) Co chceš? – Já nesmím pustit nikoho a císař je na modlitbách.

PETR. To mi právě vhod, milý panoši, neboť nejdu kvůli císaři, ale kvůli tobě.

ALŽBĚTA. Jsi šílený. Proč kvůli mně?

PETR (se k ní blíží s rostoucí vášní) Nač přede mnou tajností? – Vím všechno, všechno, sladký panoši – ty nejsi, co se zdáš...

ALŽBĚTA (ustupuje před ním) Nechápu, co pravíš – jsi na omylu. Nutíš mne, bych volal o pomoc. (Stranou) Bože, Bože, co jen si

mám počítí?

PETR. Však bys tak přede mnou neustupoval... Proč by muž muži nepodal bez ostýchání ruku? Dej mi polibek a uvěřím – že nejsi dívkou!

ALŽBĚTA. Ty šlíš, pane! Pomni na hněv císařův. Budu volati!

PETR (ji stále pronásleduje)
Políbení, nebo budu volati já!

ALŽBĚTA (ustupuje) Toho neučiníš!

PETR (se k ní tiskne) Ba, že učiním!
Políbení jen jediné, mne neoklameš, já tě stopoval od řeky do lesa k hradu, já vím, žes dívkou

— já tě miluji!

ALŽBĚTA (učiní posunek, jako by tasit chtěla) Zpátky, smělče!

PETR (v největším stupni vášně)
Tak tedy takto se mnou chceš hovořit? Dobrá, snad spíše se smluvíme! (Tasí rovněž)

ALŽBĚTA (přiskočí rychle, vytrhne meč Petrovi, zlomí jej a hodí mu jej pod nohy) Zpátky, smělče! — Zde ses těžce zklamal, králi jerusalemský! Ted' jdu pro císaře! (Odchází k portiéře u kaple)

PETR (žene se po ní) Stůj, krásná zmije!

ALŽBĚTA. Sem! Pomoc! Na

pomoc!

(Vtom vyjde z kaple Karel IV. a za druhou portiérou objeví se arcibiskup Arnošt. Petr zaražen ustoupí, císař udiven vkročí doprostřed, Arnošt s klidným úsměvem pozoruje celé skupení)

7. VÝSTUP

Karel IV., Alžběta, Petr a Arnošt.

KAREL IV. Co jest — co se zde děje? — Aj, náš milý bratr a host v tak důvěrném hovoru s mým pážetem. — Tot' dnes z nočních návštěv ani nevyjdu! (Zpozoruje meče na zemi) A zbraně... tedy spor? Aj, co to znamená?

ALŽBĚTA. Jeho Milost násilně přes můj odpor vnikl do této komnaty.

KAREL IV. A tys horlivě zastával svůj úřad. (K Petrovi) Čím ti mohu

posloužiti v tak pozdní chvíli,
pane bratře?

PETR (ustupuje v rozpacích)

Císařský pane...

ARNOŠT (předstoupí) Vina jest
moje, Milosti. Zapomněl jsem po
večeři ti oznámit, že přeje si král
Petr prohlédnouti domácí kapli
tvou při osvětlení; vyprávěl jsem
mu totiž, jak lesk drahokamů
zvýšen září tisíce světél kouzelný
dojem působí. Páže nevědělo o
příchodu Jeho Milosti. Já na to
vzpomněl právě před chvílí a
chvátal jsem předejít
nedorozumění; vidím s lítostí, že

přišel jsem pozdě.

KAREL IV. Vždy včas, by vše bylo vysvětleno, Arnošte! (K Petrovi) S radostí, milý pane bratře, nejen skromná domácí kaple moje, nýbrž i kaple sv. Kříže a sv. Kateřiny je ti k službám; doufám, že dal milý Arnošt rozsvítit všecky svíce podél zdi! (Pokyne směrem k domácí kapli) Arcibiskup bude tak vlídný, že provodí tě, jako ve dne činil, a svede tě pak druhými schody na dvůr. A nyní dovolte, pánové, bych vám přál „dobrou noc!“

PETR. Ted' mě skoro mrzí dětinské

přání mé; odpust', že tak pozdě
jsem vyrušoval, ctihodný Arnošt
věru vinen jest...

KAREL IV. Naopak dobře činil, že
tě na noční vzezření kaplí
upozornil. Lesk českých
drahokamů je při záři světél
vskutku okouzující (Kyne k
portiéře) a stojí za podívanou.
(Významně) Dobrou noc, pánové!

ARNOŠT. Bůh s tebou, Milosti!

PETR (k sobě) Nepovedlo se. – Aby
to d'as!

*(Odejde provázen Arnoštem do
domácí kaple. Alžběta se uchýlí za*

portiéru)

8. VÝSTUP

Karel IV.

KAREL IV. (sám. Přejde ložnici, pak se na chvíli zastaví) To není pouhou náhodou! – Král Petr byl v rozpacích – páže se rdělo a třáslo – jediný Arnošt opanoval klidně, jak jeho obyčej, všech rozčilení! Ví Bůh a svatý Václav! S tou kaplí při večerním osvětlení to byla pouze výmluva – včasná výmluva – nic jiného! Král Petr měl jiné zámysly. (Přejde a zastaví se) Ale jaké? – Proč přišel hned po mé

rozmluvě se Štěpánem? – Snad ho hledal – není mi známo, že by tak dobrými byli přáteli, aby zvědět musel hned král cyperský výsledek politického posláni vévody bavorského. (Po chvíli přemýšlení) Zeptám se Arnošta, je přímý, jest můj starý přítel. (Náhle se zarazí) Ale kdy se ho zeptám, dnes již nepřijde; počkám do rána, musím počkat. (Zamyslí se) A což páže? – Ano, vyptám se teď pážete. (Jde k portiéře vedoucí do předsíně a náhle se zastaví) Ten hoch se podivně chvěl, zdálo se mi, jako by v tom rozčilení změnil

svůj hlas – ten hlas mi byl velmi známý – jeho postava, tahy jeho obličeje... Bože, mně se rozednívá... (Uzří na zemi přelomený meč, zvedne jej a prohlíží) Mám světlo! – Hoch láme těžké damascenské meče jako mrkve – kdo umí to v celé říši? Císařovna jedině; roztrhnouti kovový pancíř shora dolů jako kus plátna, přelomiti podkovu jest jí hračkou. To jest ona! (Jde k portiéře a opět se zastaví) Jaké však by mohla míti císařovna úmysly? Snad se přece klamu? – Jednám vždy s rozvahou, zde však

nadarmo se namáhám překřičeti
vnitřní hlas, jenž praví mi, že páže
to jest císařovna! Praví mi to onen
hlas proto snad, že toužím po ní,
že milá a sladká by mi byla její
přítomnost? Což klamu-li se?
(Rozhodně) Však pážete se
vyptám, poznám přece, na čem
jsem, a je-li to ona a bude-li jako
posud hráti svou úlohu výborně,
budu s ní hráti také. Uvidíme!
(Odhrne portiéru) Pojd' sem,
hochu!

9. VÝSTUP

Karel IV. a Alžběta.

ALŽBĚTA (vejde nesměle)

KAREL IV. Předstup blíže, hochu!

ALŽBĚTA (postoupí o několik kroků blíže kupředu)

KAREL IV. Ještě blíže. Jsi tedy po prvé na stráži?

ALŽBĚTA (s bázní) Ano, císařská Milosti! (Pohlédne naň)

KAREL IV. (stranou) Ano, ona je to! Ona je to! (Nahlas) Dobře jsi se držel — ale jsi začátečník a nebude ti nazbyt několik pokynů.

Posad' se. (Přejde vpravo)

ALŽBĚTA (stranou) Díky Bohu, on mne nepoznal. (Nahlas) Nemohu přece sedět, dokud vladař můj stojí.

KAREL IV. Jen se posad', usednu také, vezmi pohár a nalij mně a sobě. Noc je dlouhá a nechce se mi spát. (Mezitím co Alžběta nalévá) Stát na stráži v předpokoji císaře není ještě všecko, hochu.

ALŽBĚTA (zůstane státi a nalévá vína) Víím, neusnout přitom je větší umění.

KAREL IV. Máš ovšem pravdu. Je však něco, co jest největší umění;

baviti pána svého v bezesných
nocech – a těch mají panovníci
nejvíce.

ALŽBĚTA. Myslím však, Milosti,
že je to jen vinou jejich.

KAREL IV. Jsi trochu prostoreký,
hochu, ale sluší ti to, pij tedy!
(Pije)

ALŽBĚTA. Děkuji, Milosti, nepiji
vína.

KAREL IV. Aj, co to slyším? To se
nesrovnává s tvou statečností.
(Dívá se upřeně na ni) Lámeš
meče jako třísky a vína bys nepil?
Což, když si toho výslovně král
tvůj přeje?

ALŽBĚTA (chytne pohár) Ať tedy
žije!

KAREL IV. Kdo, můj hochu?

ALŽBĚTA (v rozpacích) Kdo? –
Jak říkáme, ten, koho milujeme!

KAREL IV. Tož z duše ti připíjím!
(Pijí oba) Co říkáš tomu vínu?

ALŽBĚTA. Nemohu přece tobě,
císařská Milosti, haněti tváří v
tvář, co je dílem tvým a pýchou
tvou.

KAREL IV. Tobě tedy příliš
nechutná, jsi upřímný!

ALŽBĚTA. Je trpké, Milosti, trpké
jako panská služba. (K sobě)
Ničeho neví, jen zmužile a

srdnatě.

KAREL IV. Proč jsi ji tedy vyhledával? (K sobě) Drží se dobře, já však ji lapím. (Nahlas) Ty, syn zámožného měšťana, sám neodvislý, nač ses pídil po službě u dvora?

ALŽBĚTA. Záleželo mi na tom seznati ji. Otec říkává, že třeba je znáti všecko.

KAREL IV. A přidržeti že máme se nejlepšího, praví apoštol. Ale jak vidím, není panská služba v očích tvých tím nejlepším. Brzy vrátíš se domů, vid', k lokti a váze svého otce, a věř, že dobře učiníš.

ALŽBĚTA. Ano, vrátím se,
(Smutně) zvláště když poznám, že
nehodím se k tak důležitému
úřadu, jakým jest střežiti osobu
vladaře a býti jeho společníkem.

KAREL IV. Co mluvíš, blázínku?
Co si bereš do hlavy, že bys
nestačil mé službě? Naopak, mám
tě rád, tvůj vzrůst a tvá statečnost
se mi líbí, jsi jedním slovem
roztomilá – (Alžběta sebou trhne)
roztomilý hoch!

ALŽBĚTA. Jak jsi laskav, císařský
pane! (K sobě) Díky nebesům,
snad mne již nepozná!

KAREL IV. Jak jsem pravil, jsi

statečný, roztomilý hoch. Ale,
poslyš, něco bych ti přece vytýkal.

ALŽBĚTA. Jsem zvědav, Milosti, a
věř, že vezmu si k srdci tvé
naučení.

KAREL IV. Jsi zvědav? Nu, dobře,
malý všezvěde. Mám ti mnoho co
vytýkat, ano, bojím se, že celá noc
nám ani nestačí, bys všecko
zvěděl, co se mi na tobě nelíbí.

ALŽBĚTA (k sobě) Celá noc! Ted'
to začíná ztuha. — Celou noc, ó
Bože. (Nahlas) Již poslouchám,
Tvoje Milosti!

KAREL IV. Předně ti vytýkám, že
tak málo vína piješ. Hoši tvého

věku líp to umívají. Jsem však upřímný a řeknu ti tajnou svou myšlenku. Ty piješ také dost – ale když tě nikdo nevidí, ty chceš přede mnou býti vzorem dokonalosti, chceš se tvářiti jako upejpavá panenka.

ALŽBĚTA (se zapomene) Ne jako panenka, to právě nechci, císařský pane můj!

KAREL IV. Tys ještě ke své prostořekosti malý pokrytec, dokonalé páže!

ALŽBĚTA. Jak mi křivdí ten velký a vždy spravedlivý král!

KAREL IV. Dokazuji právě pravdu

slov svých – jsem spravedlivý,
dávám ti stále příležitost k obraně
– pij tedy a dokaž opak! Věř mi, je
dobré a burgundskému nezadá.
Nuž tedy na zdraví toho, koho
milujeme! (Pije)

ALŽBĚTA (k sobě) Nic platno,
musím pít – ale jak to dopadne!
(Nahlas) Ale já nemiluji a nemohu
tedy pít!

KAREL IV. Vidíš, jak mám pravdu,
že z pokrytectví tebe obviňuji;
před chvílí jsi pil na zdraví toho,
koho milujeme, a teď najednou
nikoho nemiluješ. Na konci mi
namluvíš, že's ani posud v životě

ženy sobě nepovšimnul! Tvé líčko ovšem tomu nenasvědčuje. Což tedy nikoho nemiluješ? Hled', jsme povinni milovati aspoň bližního svého vůbec, a jsme-li tak způsobné páže, jak ty se býti zdáš, pána svého zvlášť. Mne tedy také nemiluješ?

ALŽBĚTA (opět se zapomene) Ó, miluji, miluji nade všecko!

KAREL IV. (k sobě) To šlo ze srdce. (Nahlas) Hezky jsi to řekl, jako bys dívkou byl.

ALŽBĚTA (stranou) Nebesa!

KAREL IV. Je vidět, že zkušený jsi v hrách a cviku sladké milosti!

Hled', zde je pás, zajisté máš též dobrý vkus a povíš mi, jak se ti líbí. (Vezme se stolu pás) Dříve však buď tak hodný a pověz mi ještě jednou, jak mne miluješ.

ALŽBĚTA (vyhýbavě) Jako pána svého, nadšeně i oddaně.

KAREL IV. Opět se přetvařuješ. To neznělo jako po prvé. Chci se vsadit, že když po prvé jsi vyslovoval slovo „miluji“, myslil jsi na někoho jiného, než na mne, starého a zasmušilého samotáře. Však nechme toho, prohlédni si tento pás (Podává jí ho) a pověz mi upřímně, jak se ti líbí; vy mladí

věcem těmto lépe rozumíte.

ALŽBĚTA (prohlíží pás) Pěkný, ba nádherný jest! Jaké rytiny a drahokamy – a tu jsou nápisy, ano i verše!

KAREL IV. (se zalíbením ji pozoruje)

ALŽBĚTA (čte) „Na tom světě žádná jiná.“ A zde:

„Neniet’ div, že tužím,
neb ze všech nejkrasšej slůžím;
mój milý, netuž mnoho,
ač chceš, však máš pro koho!“
Jaké to dojemné verše!

KAREL IV. Líbí se ti ten pás? – Nu, vezmi si jej, dej ho své milence,

jistě máš nějakou, bude ti zajisté vhod...

ALŽBĚTA (v rozpacích) Děkuji, Milosti — nemám milenky a oloupil bych někoho jiného o tak vzácný dar, který jistě původně nebyl pro mne uchystán.

KAREL IV. Marné vytáčky, hochu! Vidím, žes také pyšný ke všemu! Dobře, věřím ti, že nemáš milenky. Proto vezmi pás přece na památku dnešní první své stráže. Můžeš jej zcela dobře také sám nosit. Pojd', zkusíme ho, zdá se, že bude právě dobře, jaký by na tebe schválně dělán byl.

ALŽBĚTA (ustupuje) To sotva,
císařská Milosti.

KAREL IV. Ty pochybuješ – proto
právě to musíme zkusit! Což se
mne bojíš, že přede mnou prcháš?
– Či mám jako král Petr tasiti na
tebe? Chceš mi zlámati meč? To
bych ti věru neradil, je to kus
vzácné práce! (Vstane) Ale pás
zkusíme!

ALŽBĚTA (k sobě) Bože – teď to
přijde, jsem ztracena!

KAREL IV. (k sobě) Ted' mi
neujde! (Vezme ji za ruku, nahlas)
Jak hebkou ručku máš, a jak
malou je vidět, že's příliš mnoho

tětivu nenapínal, ani oštěpy neházel. (Vezme ji kol pasu a zkouší pás) Neřekl jsem to: jako by schválně byl pro tebe! A jak ti sluší: Ale ještě lépe by se vyjímal, kdyby zpod něho splývala blankytná říza, měl by pak mnohem větší význam! Však co vidím, ty se chvěješ – ty bledneš a klesáš?

ALŽBĚTA (klesá mu v náruč, omdlévajíc) Ó, Bože – ó, Bože!

KAREL IV. Co je ti, hochu, ty omdléváš. Zdá se mi, že máš příliš těsný kabátec! (Posadí ji do křesla) Dýcháš tak zimničně. (Pro sebe)

Jsem u cíle!

ALŽBĚTA. Díky, ó, díky, císařská Milosti – již to přešlo, je mi už lépe. (Stranou) Ted' jistě ví už všechno.

KAREL IV. Jsi mi to pěkný hrdina, dvě číše vína tě porazily! Ale ještě něco, hochu! Tys byl na stráži, konals dobře svou povinnost, ale králům páže meče z ruky netrhá, neláme je jako mrkve a nehází jim je pod nohy. To nebylo pěkné, hochu; příště se toho, doufám, uvaruješ!

ALŽBĚTA (uspokojena k sobě)
Snad přece ještě mne nepoznal!

(Nahlas) A co mi zbývalo jiného,
když král Petr tak na mne dotíral
již za oponou?

KAREL IV. (pobouřen) On se
odvážil?

ALŽBĚTA. Ano, ruku mi tiskl a k
sobě chtěl mne přivinout, mluvil
tak divně a chtěl mne i políbit
(Zapomene se) – to by přece také
tobě vhod nebylo.

KAREL IV. (rovněž se zapomene)
To máš pravdu, to ne!
(Vzpamatuje se) Ale celkem, co
zlého na tom? Mladému
kvetoucímu hochu, jako ty, rádi
poklepáme na rameno a štípneme

ho i do tváře.

ALŽBĚTA. Ale nelíbáme ho...

KAREL IV. (s úsměvem) Nikdy?

ALŽBĚTA. Nikdy, císařský pane!

KAREL IV. Jsou, uznáš přece, výjimky, jichž si může dovoliti hlava korunovaná.

ALŽBĚTA. Ani ta ne!

KAREL IV. Výjimky, jichž si mohu dovoliti já. (Políbí ji) Vid', že mohu, Eliško?

ALŽBĚTA (skrývá hlavu na jeho ňadrech) Pane můj!

KAREL IV. Řekni „můj Karle“! To ti lépe sluší!

ALŽBĚTA. Můj Karle! Můj drahý

Karle!

KAREL IV. (líbá ji opět) Tak zdi
karlštejnské viděly po prvé a
naposled zázrak políbení!

ALŽBĚTA. A ty se nehněváš? Ty
odpouštíš?

KAREL IV. Rád bych jen věděl,
proč jsi to učinila – nevím však,
proč bych se hněval, ani co bych
měl odpouštět. Hrála jsi výborně,
má drahá – sluší ti roztomile oblek
pážete. Arnošt se zasměje, až se to
doví, ale on jediný smí to zvědět,
nikdo jiný.

ALŽBĚTA. Ví o všem, sám radil k
tomu a vše nastrojil.

(Vtom vstoupí Arnošt)

10. VÝSTUP

Karel IV., Alžběta a Arnošt

ARNOŠT. Doufám, že odpustí Tvá
Velebnost žert, který byl lékem
zároveň.

KAREL IV. Lékem? – Co pravíš?

ALŽBĚTA. Ó, pane, odpust'!
Odpust'!

ARNOŠT. Císařovna znepokojena
tvým dlouhým pobytem mimo
Prahu...

KAREL IV. (vpadne mu do řeči)
Žárlila snad... Ó, sladká rozkoši!
Tedy žárlila!

ALŽBĚTA. Ale vždycky
důvěřovala...

KAREL IV. (s lehkou výčitkou)
Tedy nebyla to pouhá zvědavost,
jež tě v tomto zakuklení vedla na
Karlštejn? Chtěl jsem tě překvapit,
až bude hrad úplně vyzdoben i až
bude hotova tvoje podobizna v
kapli sv. Kateřiny.

ALŽBĚTA. Vím všechno a v duši
jsem ti již děkovala!

KAREL IV. (s lehkým úsměvem)
Ale přece jen jsi žárlila!

ALŽBĚTA. Ovšem, jmenuj to tak,
když se ti líbí. Ale rci sám, mohla
jsem jinak? Stále byls na cestách,

bud' v Norimberce nebo jinde, a sotva jsi v Praze tři dny pobyl, již zase pospíchal jsi sem na Karlštejn, kam nesmí ženská noha vkročit.

KAREL IV. Jak lze právě vidět. Ale pravdu máš, Eliško. Ví Bůh, jak jsem dnes zatoužil po tvé slunné tváři i dobrém srdci tvém!

ALŽBĚTA. Já slyšela všecko a žehnala ti tisíckrát!

KAREL IV. Tedy jsi také naslouchala? Opět jedna dobrá vlastnost dobrých pážat, ale věř, tvá žárlivost přece mne trochu znepokojuje.

ARNOŠT. Všecko je dílo mé,
milostivý pane! Viděl jsem smutek
císařovny i vzmáhající se símě,
nechci říci nedůvěry, ale klíčící
omrzlosti, a mým pravidlem jest,
opřít se zlu hned z počátku a
vyrvati je i s kořeny. Bylo třeba
pádného důkazu, že je císařovna i
v nejmenším záhybu své myšlenky
na omylu – a to se podařilo.

KAREL IV. (podává mu ruku)
Děkuji ti, milý Arnošte, vrátils mi
celé štěstí života! (Po chvíli k
Alžbětě) Však sladká žárlilko, zde
zůstat nemůžeš!

ALŽBĚTA. A proč ne?

KAREL IV. Což může zákonodárce
jednati proti zákonům? – Jen
jednou jsem nucen byl učinit to a
co zkusím od našeho Arnošta! Jak
těžce mi vytýká příští korunovaci
Václava! A proto úctu před
zákonem největší mějž
zákonodárce sám! My odjedeme.

ALŽBĚTA. A ještě teď? V čirou
noc?

KAREL IV. Ano, ještě teď!
Pojedeme na tvůj hrad, na Karlík.
Arnošte, buď tak laskav a nařid'
purkrabímu, aby nám obstaral
koně. Poněvadž však, jak
pochopíš, mně na tom velice

záleží, aby umění našeho pážete
zůstalo výhradně tajemstvím nás
tří, ujedeme z Karlštejna tajně –
my prchneme, či chceš-li, Eliško,
já tebe unesu!

ALŽBĚTA. To je výtečný nápad!
Budu unesena! Dobrodružství na
dobrodružství! – Tedy pojďme.

ARNOŠT. Pešek Hlavně může vás
provodit.

KAREL IV. Vždyť stůně.

ARNOŠT (s úsměvem) Doufám, že
bude teď již také zdráv. (Odejde)

11. VÝSTUP

Karel IV. a Alžběta

ALŽBĚTA (když Arnošt odešel, vrhne se císaři v objetí) Ty se tedy nehneváš? Ó, díky tobě, díky!

KAREL IV. Nebylo by to moudré, moje Eliško, jako nebylo moudré, že jsem pro ohledy státní tebe tak dlouho zanedbával. Však příroda vždy včas sama nás poučí. Cit, jež vložil Bůh do srdce, jest všemohoucí. Slyšelas sama, jak toužil jsem po tobě. – Ted' však jsem tvůj – a tím již zůstanu! Bud'

žehnána na věky, má duše!

ALŽBĚTA. Jsem trestána dosti strachem, jejž jsem vystála. Ó, nedůvěra je největší zlo na světě! Jak mohla jsem jen domnívati se že by stín mohl padnouti na tebe, to si neodpustím do smrti.

KAREL IV. Já ti z duše vylíbám každý nejmenší stín lítosti a smutku! (Vede ji k výklenku v pozadí) Hled', jaká to noc, jak vskutku jen k lásce stvořena a ke štěstí! Údolí zahaleno v bílou, průhlednou páru, stráně všecky zperlené drahokamy rosy chvějí se v slavnostním mlčení a s nebe po

řetěze zlatých hvězd sestupuje
moře míru v moře vůně! Slyš teď
zpívá slavík! – Ulétl jistě ze srdce
tvého, ale vid', že netouží zpět v
domov svůj, ke hvězdám; že se
mu lépe líbí tady u mne?

ALŽBĚTA. Zde naopak jeho pravý
domov; přej, by ti tlukem srdce
mého zpívala láska má po celý,
celý život!

KAREL IV. (ji políbí) Až k hrobu,
drahá! – Však nyní na Karlík!

*(Chtějí odcházet, vtom vystoupí
Arnošt všecken poděšen)*

12. VÝSTUP

Arnošt a předešli

ARNOŠT (kvapně vejde) Císařská
Milosti!

KAREL IV. Nuže, je vše
připraveno?

ARNOŠT. Naopak, všechno je
vyzraženo! Zdá se mi, že král Petr
a vévoda Štěpán vědí vše, aspoň
obcházejí nádvoří, takže nemožno
rozkaz tvůj vyplnit.

KAREL IV. (se směje) To je
znamenité! Karel IV. je zajat tedy
se svou ženou na Karlštejně!

Opona spadne

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Scéna jako v dějství prvním

1. VÝSTUP

*S levé strany přichází z purkrabství
purkrabí karlštejnský a Pešek
Hlavně.*

PURKRABÍ. Co? — Výmluvy! —
Tak jsme nedělali my, když jsme
byli mladí. Tu šlo vše rána na
ránu, jako kladivo na hřebík.

PEŠEK. Nuž, tedy bez výmluv, pane
purkrabí, užiji tvého přirovnání.

PURKRABÍ. Jen dej pozor, pane

podčeší, abych nebyl přítom
hřebíkem.

PEŠEK. Nu, to nevím právě, jaký
osud ti připadne, pane purkrabí!

PURKRABÍ. Nač mne tedy, u všech
d'asů, dráždíš? Celý den nevyj du
z honu a shonu, a večer, sotva utru
s čela pot, ještě přijdeš ty a chceš
zase Bůh sám ví co nemožného.

PEŠEK. Však neslyšels ještě prosbu
mou a již ji zamítáš, jak tvým
obyčejem.

PURKRABÍ. Protože vím napřed,
že je pošetilá, jak vy mladí jen
vůbec vymyslit si můžete, samá
hloupost a samý tret! Jdi k šípku

již a mluv. – Těch návštěv dnes a trochu ne oddechu. – Co mlčíš?

PEŠEK. Vidím, že nejsi v dobré míře, pane purkrabí, a nebudu tě tedy obtěžovat. Dobrou noc!
(Chce odejít)

PURKRABÍ (rozhorlen) To by ještě scházelo! Ted' chce mlčet! Nejdříve mne vede na vrch střechy a pak mne tam nechá stát s otevřenými ústy! – Ale nový to opět doklad statečnosti a dobrého vychování nynější mládeže. Samý mluvka, ale skutek útek'. To my za našich časů si dovolit! – Měl jsem tě za chytřejšího, pane Pešku.

Myslil jsem, žeš povaha mužná,
odhodlaná k činu, a ty zatím jen
jazykem šermuješ, jako ostatní.
Máš co dělat, abys napravil v
mých očích svou vinu.

PEŠEK. Nu, tedy, když se ti tak líbí,
pane purkrabí, věz tedy plnou
pravdu. My jsme jednali!

PURKRABÍ. Kdo? Tu ho opět
máme! Samá neurčitost a samé
vytáčky! My jednali! – Kdo je to
my? – A co jsme jednali? Co to
je? – Jak jsem povídal, bude to asi
hodný nerozum a pěkná pošetilost!

PEŠEK. Nu, ale vždyť jsem posud
neřekl!...

PURKRABÍ. A snad já ti v tom dokonce překážím? Ne? Tobě je to věru podobno, myslí si cos takového. Je to konečně mou vinou, že tu hodnou chvíli pro nic a za nic klábosíme, že se rozčiluju a zbytečně zlobím?

PEŠEK (stranou) Jak se teprve bude zlobit, až všecko zví. (Nahlas) My jsme tedy jednali.

PURKRABÍ (s rostoucím hněvem) U všech čertů, už odejdu! Mám toho právě po krk!

PEŠEK (k sobě) Ať se vzteká, jak chce, musí být mým spojencem, ven to musí. (Nahlas) My jsme

jednali.

PURKRABÍ. To už je s tebou k zbláznění – To slyším po třetí a stále nevím kdo.

PEŠEK. Alena a já. – Nebo lépe, Alena sama.

PURKRABÍ. Nebo ještě lépe, ty sám a nejlépe, ani ona, ani ty, a vím zase tolik, co dříve. Ale něco ti povím, pane šenku. Upřímné slovo. Zase, jak slyším, začínáš tu starou písničku, kdežto jsem ti několikrát pravil, že mi do toho pranic není, a víš dobře, do čeho mi nic není, do toho se nemíchám. Můj bratr, otec Alenin, má svůj

rozum, a chce-li zrovna, aby jeho
zet' nosil rytířské ostruhy, nemůže
mu to nikdo za zlé míti, a nejméně
já, jeho bratr, který tak dobře si
dávám zakládati na erbu
Wartenberských, jako on. To ti
však nemusí být také k urážce. Žij
a jednej, bys erbu získal, a
dostaneš Alenu; něco za něco.
Alena, je-li hodná dcera –
rozumná říci nemohu, nebo to víš
sám nejlépe, že není – poslechně,
a ty se přizpůsobíš poměrům, a
pak – oba dohromady máte ještě
času dost. To je moje poslední
slovo v této záležitosti, a teď mně

již jednou dej pokoj. Dobrou noc!
Můžeš čekat! (Chce odejít)

PEŠEK. Čekat – kruté slovo, pane
purkrabí, stáří ovšem jest již
zvyklé na čekání...

PURKRABÍ. A mládež ať se učí. S
Bohem. (Odchází)

PEŠEK (k sobě) Zarytý a tvrdošíjný
jako vždy – ale nemohu mu
pomoci. (Nahlas) Pane purkrabí,
ještě slovo: to, co jsi slyšel z mých
úst, nebylo to pravé, proč jsem
chtěl s tebou mluvit. – Jiná věc,
věc velké váhy mne sem vedla...

PURKRABÍ. Vždyť jsem si to
myslil! – Takoví jsou všickni!

Chce něco a za chvíli chce něco jiného. Bylo to to pravé a nebylo to to pravé. Na konci neví sám, co chce, a musí si sáhnouti na hlavu, aby zvěděl a se přesvědčil, sedí-li mu ještě na plecích, anebo-li mu ulítla. Ó, Bože, to je k zbláznění! – Co tedy chceš – ale rychle!

PEŠEK. Stalo se něco.

PURKRABÍ. Pro rány boží! Ted' to začne znova. Zase mne týrá a neřekne co. – A kde se to stalo?

PEŠEK. Zde na hradě.

PURKRABÍ. A bude to mít zlé následky, to já již znám, všechno vím napřed – samé zlé zprávy,

samé pletichy, samé hlouposti.
Vždy někdo něco vyvede proti
rozkazům císaře, a já to musím
pak srovnat. – Já, jen já, vždy jen
já musím sníst, co jiní nadrobili.
Pěkný to úřad, pěkné to
hospodářství! Ale tedy k čertu
mluv, co se stalo?

PEŠEK. Na hradě jest žena.

PURKRABÍ (spráskne ruce) Svatý
Palmatie! To nám chybělo! A kde
jest? Proč ji tu trpíte? – Proč ji
nevyvedete? Dám ji vyštvati z
hradu. – Kdo je to?

PEŠEK. Alena!

PURKRABÍ. Rány boží! Kdo tohle

spískal?

PEŠEK. Ona sama.

PURKRABÍ. To je pěkné nadělení!

Co jen řekne císař, až se to doví! –

Co teď jen počneme?

PEŠEK. Ano, co počneme...

PURKRABÍ (zuřivě) Ano, co počneme, to se jen řekne – ale proč se mi to neřeklo hned? – Nač jsem zde purkrabím? Co? – Či to jest to vaše jednání, kterým ses před chvílí vychloubal? Děvče jest bez rozumu, proto jej máš míti ty. Co jen řekne císař?

PEŠEK. Prosím, bys jen nemyslíl, pane purkrabí, že já ji sem vyzval

– vše jest od začátku do konce dílo Aleny – nebyl bych ani ničeho řekl, ale zdá se mi, že král cyperský podezřivě ji obchází, že jistě něco tuší.

PURKRABÍ. Velké neštěstí! – Alena byla vždy ztřeštěná, ale že se odváží takové hlouposti – to jsem přece nemyslí. A kde jest? – Chci ji vidět!

PEŠEK. V hlavní strážnici hraje s pážaty, jež mají stráž, v kostky, a kdybys ji viděl, jak obratně a nenucené si počíná, jak jí ten oblek sluší, jak jí to jde všechno od ruky.

PURKRABÍ. Blázen jsi i s ní! –
Jemu se to ještě líbí, on jest
nadšen! – Obratně a nenuceně! –
A rozumím-li, že oblek jí sluší,
jest snad přestrojena?

PEŠEK. Ano, v šaty pážat tvé barvy.

PURKRABÍ. To nesnesu, to jest
přespříliš hřešeno na mou dobrotu
to potrestám, pane šenku!

PEŠEK. To nepotrestáš, pane
purkrabí!

PURKRABÍ. Však to potrestám!

PEŠEK. Však to nepotrestáš, neb
jde o štěstí tvé schovanky, tvého
miláčka, tvé Aleny!

PURKRABÍ. U vás jde hned všechno

o štěstí! Každý komár sní hned
vaši blaženost! Ale mně jde o
přízeň mého císaře, to je také
něco.

PEŠEK. Alena je tu, aby odešla
odtud mou ženou!

PURKRABÍ. Alena je tu, aby tebe i
mne uvrhla svým bláznovstvím v
nemilost císařovu!

PEŠEK. Alena je tu, aby vyhrála
sázku svého otce, kterou uzavřel s
panem Ctiborem z Fuchsberka!

PURKRABÍ. Starý blázen, je vidět,
že Alena svého otce nezapře. Ale
co dělat, co dělat, jen cestu najít z
toho bludiště!

PEŠEK. Mlčet, pane purkrabí – ať se celá věc rozpřede sama, jako sama se zapředla.

PURKRABÍ. A nač mne tedy tím znepokojuješ? Co mi do toho, já o tom nevím. – Vid', to's chtěl míti pro případ, kdyby to zle dopadlo, zástěru, kam byste se oba uschovali! Známe to, známe. Strýček vždy musí vytahovat z popelu žhavé kaštany. Ale ne, tenkrát jste se se špatnou potázali, tenkrát budu nezlomný. Krátce a dobře: nevím o ničem, děj se co děj; a teď dobrou noc, vlastně skoro již dobré jitro. Obrácený to

život vedeme teď na Karlštejně!
To se dobře neskonečí. Však's mi
dlužen ještě odpověď; nač jsi mne
mučil a týral tím – co mi to toho?

PEŠEK. To má rovněž svůj důvod,
pane purkrabí. Povede-li se plán
Alenin, tu potřebujeme ještě
ctihodného svědka, jenž by
dotvrdil na slově i písmě pravdu,
skutečnou pravdu, že Alena
strávila noc na Karlštejně. Jí nebo
mně by pan z Fuchsberka sotva
uvěřil, namítal by, že jsme spolu
srozuměni; císaře přece za svědka
žádat nemůžeme, ale milý náš
strýček zajisté dosvědčí...

PURKRABÍ. Čert vezmi vás,
strýčky i všechny sázky vaše! Já
neusnu rozčilením...

PEŠEK. Ale dokážeš včas potřeby,
oč jsem tě prosil – vždyť blaho
naše na tom záleží. Proto včas
jsem tobě všechno oznámil a teď
mám čest poroučeti se tobě a
přízni tvé. Dobrou noc! Dobrou
noc, pane purkrabí! (Odejde)

2. VÝSTUP

Purkrabí.

PURKRABÍ.

Větroplach!

Větroplach, ale srdce ryzí. – Pěkné to věru nadělení – ale co počít? Nejlepší jest mlčet, nevědět o ničem, dělat udiveného. Přece nemohu sám býti strůjcem neštěstí těch dětí! – Alena, má Alena! – Ale je to chyba, když vědí, jak je mám rád, pak hřeší jen na mou lásku. Nejlíp udělám, když půjdu spát – jen usnu-li rozčilením!

*(Odchází, vtom vejde s opačné
strany vévoda Štěpán)*

3. VÝSTUP

Předešlý a vévoda Štěpán

ŠTĚPÁN. Pane purkrabí, pane purkrabí! (Stranou) Tomu nasadím něco do hlavy.

PURKRABÍ (k sobě) Co zas? – Nikdy pokoje! (Hlasitě, jde vstříc vévodovi) Co poroučíš, pane vévodo?

ŠTĚPÁN. Jen přátelské pokynutí chtěl jsem ti dát, pane purkrabí.

PURKRABÍ. Mně? (K sobě) To zase bude pěkné nadělení! (Hlasitě) Hořím zvědavostí, pane

vévodo, musí to býti věc velmi důležitá.

ŠTĚPÁN. Že tak pozdě tebe zdržuji, chceš říci: ovšem velmi důležitá, a týká se v první řadě tebe, jakožto purkrabího.

PURKRABÍ. Mne? Jakožto purkrabího? (Stranou) Ten již ví všechno! Já však nevím nic. (Hlasitě) Hořím zvědavostí...

ŠTĚPÁN. Nemýlím-li se, je zákaz, že nesmí žádná osoba ženského pohlaví býti přes noc na Karlštejně?

PURKRABÍ (stranou) Již to ví, není vyhnutí! (Nahlas) Ano, tak jest,

velmi přísný zákaz, velmi přísný.

ŠTĚPÁN. Za jehož zachování ručí císaři v první řadě pan purkrabí.

PURKRABÍ. Ano, ručí – ale je snad porušen zákaz Jeho Milosti?

ŠTĚPÁN. Líto mi, že já, cizinec a host, musím to oznámiti panu purkrabímu. Zákaz jest porušen a způsobem takovým, že to připouští jedinou domněnku...

PURKRABÍ. Tvá řeč mne naplňuje hrůzou, pane vévodo...

ŠTĚPÁN. Ano, jedinou domněnku, že o přítomnosti této dívky ví buď pan purkrabí...

PURKRABÍ. Ne, ten neví o ničem.

ŠTĚPÁN. Tedy ví o tom císař sám!

PURKRABÍ. Císař sám – možná –
já nevím! A co my v tom
zmůžeme, pane vévodo? Je-li
tomu tak, jak pravíš – pak ovšem...
Ale prosím tě, co víš o tom?

ŠTĚPÁN. Jeho Milost král cyperský
setkal se u dveří ložnice císařovy s
panošem, který panoš byl...

PURKRABÍ. Pan Pešek Hlavně,
šenk císařův.

ŠTĚPÁN. Který panoš byl dívka – v
šatu tvé barvy, pane purkrabí.

PURKRABÍ (k sobě) Či by se Alena
odvážila až v předsíň císařskou?
(Nahlas) To je mýlka, pane

vévodo! To nemůže být!

ŠTĚPÁN. Král cyperský se nerad
mýlí, pane purkrabí.

PURKRABÍ. Jsem zdrcen tou
zprávou, pane vévodo! Ale co
zbývá dělat?

ŠTĚPÁN (jízlivě) To je přece
zjevné. Víš-li nebo domníváš-li se,
že císař o tom ví, pak ovšem
nezbývá než mlčet a kořiti se
nejvyšší vůli nejmocnějšího
císaře; myslíš-li, že o tom císař
neví, pak je aspoň pro tebe
nejdůležitější hájiti sebe a úřad
svůj – ospravedlniti se císaři před
celým dvorem, dokázati, že's

nevinen, že nevíš, jak mohla sem
žena vplížit se...

PURKRABÍ. A myslíš, pane
vévodo, že císař neví o tom...

ŠTĚPÁN (ironicky) Jeho Milost
přece jest povznesena nad takové
malichernosti.

PURKRABÍ. Pak se ovšem musím
ospravedlnit, musím dokázat svou
nevinu.

ŠTĚPÁN. Ano, a to hned, čím dřív,
tím líp.

PURKRABÍ. Hned ráno.

ŠTĚPÁN. Co ráno? Ještě teď v noci.
Tomu přece nemůžeš připustiti,
aby s tvým vědomím byla dívka

po celou noc v předsíni ložnice Jeho Milosti. Pomni přece na svůj úřad, odpovědnost za osobu a čest císařovu – lidské řeči...

PURKRABÍ. Ovšem, ovšem. Ještě dnes, a to hned. – Ale což abych se přesvědčil, kdo je vlastně na stráži?

ŠTĚPÁN. Ano, to bude to nejlepší, přesvědč se sám, a shledáš-li má slova pravdivá, zburcuji hrad a ospravedlň se před vladařem.

PURKRABÍ. Děkuji ti, pane vévodo – jdu se podívat do předsíně císařovy. Ó, Bože, jak to skončí, jak to jen skončí! (Odejde)

4. VÝSTUP

Štěpán

ŠTĚPÁN (sám) Toho jsem již pobláznil! – Byla-li to vskutku dívka a přivede-li purkrabí císaře před celým dvorem do rozpaků, jsem pomstěn. – Je to sice mravenčí pomsta na takovém obru, jako je Karel IV., ale i ta je sladká. Dobrého pořízení, pane purkrabí! – Musím jít potěšit krále jerusalemského a povědít mu, co jsem vyvedl; nebude-li tím bližší cíle – aspoň se zasměje.

(Odejde)

5. VÝSTUP

Alena

Pausa. Ze strážnice vystoupí Alena. Nejdříve se pečlivě na všechny strany rozhlíží, pak postoupí k lípě.

ALENA (sama) Nu – konečně! Jsem věru již unavena tím přestrojením. Mezi davem panošů mne nikdo nepoznal – ale byla to práce zbýti se jich konečně a vyčkati tohoto okamžiku. (Rozhlíží se) Ano, zde je ta stará lípa! – Měl by tu již býti pan Pešek – není to dvorné, nechat

mne čekatí tak dlouho o samotě.
(Přechází) Cítím chlad noci a on
stále nejde. – Že by zapomněl, ani
myslet nemohu, spíše se zlobí, co
jsem to vyvedla, (Usedne pod
strom na lavičku) ale nebylo již
pomoci, něco jsem musila
podniknout o své ujmě. – Jsem tak
unavena od toho křiku – musila
jsem si přihnouti také medoviny a
kvasit se stráží, abych se
neprozradila. – A ten Pešek nejde,
a přece ví, že tu čekám. (Skloní
hlavu do dlaní ve snění)

6. VÝSTUP

Pešek a Alena

*Z domu purkrabího vyjde Pešek
Hlavně.*

PEŠEK (se rozhlíží, shlédne Alenu a
mluví přitlumeným hlasem)
Aleno!

ALENA (zvedne hlavu) Konečně! –
Nu, pojd' přec blíž! (Vstane a běží
k lavičce)

PEŠEK. Nejde to, Aleno...

ALENA. Proč?

PEŠEK. Nesmím.

ALENA. Jaké to žerty, Pešku,
opravdu nemístné žerty!

PEŠEK. Nemohu. – Neměl jsem ani
vyjítí – ale to víš, láska k tobě.

ALENA. A proč nemůžeš?

PEŠEK. Slíbil jsem to arcibiskupovi
Arnoštovi. Viděl jsem tě a musím
zpět jít.

ALENA. Můj drahý! S tím slibem to
nebude tak doopravdy. Aspoň
chvíli, Pešku! – A proč jsi to slíbil
arcibiskupovi?

PEŠEK. Sám nevím, proč chtěl
tomu, ale co mi slíbil, stojí za to,
abych slib svůj dodržel. Rytířské
ostruhy, Aleno! –Ale mlčet!

(Klade prst na ústa) Vidíš, že se také starám...

ALENA. Jdi, ty mne škádlíš...

PEŠEK. Musím zase jít – ale víš, jeden polibek by neškodil.

ALENA. Rač si tedy proň přijíti.

PEŠEK. Když nesmím...

ALENA. Tož tam zůstaň bez polibku!...

PEŠEK. Ukrutná! – Aspoň o krok se přiblíž, odvážím se také na jeden krok – dále nemohu.

(Mezitím se objevil v pozadí vévoda Štěpán a král Petr cyperský. Oba zůstanou v pozadí a mluví ztlumeným

hlasem)

ŠTĚPÁN (ukazuje Petrovi Alenu)

Ano, právě, tot' ten panoš.

PETR. Kterého jsem vyplašil v
předsíni císařské; týž vzrůst, týž
šat — nemám chuti vzdát se tak
lehce.

ŠTĚPÁN. Jen směle, pane bratře!

PETR. A hled', má zde
dostaveníčko. — Což abychom jim
tu radost překazili?

ŠTĚPÁN. Spíš je pozorujme chvíli,
až se zcela přesvědčíme.

PETR. Toho věru již nepotřebujeme.
Dva mladíci přece v noci

dostaveníčko si nedávají.

*(Alena a Pešek mezitím posunky
znamení si dávají)*

PEŠEK. Tedy o krok, Alenko, o
jediný krůček...

ALENA (učiní krok kupředu) Tento
ti obětuji, ale pouze ten jediný; víc
nesmím obětovati své hrdosti.

PEŠEK (učiní také krok) Krok tvé
nožky není, Aleno, v žádném
poměru s mým krokem: když já
udělám jeden, musíš udělat aspoň
dva.

ALENA. Jsi jako vždycky

neskromný – to by bylo trochu mnoho. Na jeden krok se ještě odvážím – ale rychle. (Učiní krok kupředu, Pešek rychle dva kroky a leží si v objetí)

(najednou)

ALENA. – PEŠEK. Můj Pešku! Má Aleno!

(Pausa, Petr a Štěpán šeptajíce ustupují více do pozadí)

PEŠEK. Za chvíli takovou bych dal deset životů ...

ALENA. Já věděla, že přijdeš...
zůstaň...

PEŠEK. Nevzpomínej toho – čas
prchá a musím jít.

ALENA. Můj miláčku!

PEŠEK. Co je ti? Ty se chvěješ.
Slzy v tvém oku...

ALENA. To štěstí!

PEŠEK (vede ji na sedátko pod
lipou) Ty klesáš. – Ó, má drahá!

*(Sednou. Alena má hlavu na rameni
Peškově)*

ŠTĚPÁN. Tuším, že jsme viděli
dost!

PETR. Ted' je nejpríhodnější chvíle,
chceme-li je vyplašit.

ŠTĚPÁN. Lépe bude, půjdeme-li
vyhledat purkrabího. Hledá ptáčka
nahore v předsíni císařské, a on se
zde zatím cukruje.

PETR. Věru, takhle se nezachází s
panošem. — Pojd'me, pane bratře,
purkrabí bude mít radost.
(Odejdou)

ALENA. Hled', co je hvězd na nebi!

PEŠEK. Vidím všecky v očích tvých
a planou z modra jich krásnější
než z modra nekonečné oblohy.

ALENA. A co chce arcibiskup? — Za
jakou příčinou jsi vězněn dnes?

PEŠEK. Řekl jsem ti, že nevím. —
Ale kdož by teď hlavu tím si
lámal, teď mizí svět kolem, co
hlava tvoje leží na srdci mém.
(Objetí)

ALENA. Někdo přichází.

PEŠEK. Skryjme se.

ALENA. Ale kam?

PEŠEK (naslouchá) Jest jich více, a
tuším, že jdou s pochodněmi.

ALENA. Jsme prozrazeni,
prchněme! Zdá se mi, že jsou nám
na stopě; král Petr s očí mne
nespustil při stole.

PEŠEK. Pojd' do purkrabství, tam tě
hledat nebudou.

ALENA. Ó, nikoli – co by řekl strýc! – Naopak, myslím, že tam by nás nejdříve hledali.

PEŠEK. Naopak, Aleno, strýc ví o všem, sdělil jsem s ním všechno.

ALENA. A zlobil se, zuřil...

PEŠEK. Ovšem, ale věřím pevně v jeho dobrotu. (Nové kroky) Ale nyní třeba prchnouti. – Kam? Do purkrabství, tam jsme jisti, rychle! (Táhne Alenu ke dveřím do purkrabství a otvírá je) Zavřeno. – Co nyní?

ALENA. Nezbývá, než abychom oba prchli do strážnice.

PEŠEK. Tedy rychle! Bezpečni tam

ovšem nebudeme, ale co nám
zbývá?

(Odejdou v pozadí do strážnice)

7. VÝSTUP

Vejdou vévoda Štěpán a král Petr

ŠTĚPÁN. Hrdličky již ulétly – to je škoda!

PETR. Tvá to vina, pane bratře, měli jsme na ně ihned udeřit; co s purkrabím?

ŠTĚPÁN. Však nebudou daleko, a my již nepovolíme. My s jedné a purkrabí s druhé strany je vezme do kleští.

PETR. Ubohý stařec, chvěje se celý rozčilením, ba šel i vzbudit císaře. Ted' to začne!

ŠTĚPÁN. Pojd' hledat dále naše
cukroušky. — Snad se uchýlili do
strážnice. Ten panoš má opravdu
vкус.

(Odejdou do strážnice)

8. VÝSTUP

Vystoupí Karel IV, za ním Arnošt

KAREL IV. Tak to nepůjde, milý Arnošte! – Pan purkrabí sám všechno svým láteřením překazil. Pamatuj, co jsme povinni své důstojnosti!

ARNOŠT. Purkrabí jedná, jak úřad jeho mu velí. – Ted' musíme...

KAREL IV. S barvou ven – jiného nám nezbude. Každá lest je nás nedůstojná. – Co na tom? Císařovna přijela za mnou. Zalíbilo se jí tak.

ARNOŠT. To lépe řekneme, že vyjela si časně zrána na hon do lesa a ztratila svůj průvod a zabloudila; co přirozenějšího, než že hledala zde útulku?

KAREL IV. (v přemýšlení)
Zabloudila. – Ale její přestrojení?

ARNOŠT. O to již je postaráno, Milosti. Když jsem slyšel, jak purkrabí bouří v předsíni, odvedl jsem císařovnu točitými schody do podhradí, kde se může pohodlně v dolejší jizbě převléknout.

KAREL IV. Nu, a dále?

ARNOŠT. Mezitím co bude purkrabí láteřit a hledat domnělou

ženu, budeš ty státi na svém, že nevěříš tomu a že chceš na vlastní oči se přesvědčit, že chceš sám vidět vinnici. Patrně sběhne se celý hrad. V zmatku tom vstoupí Její Milost do nádvoří, jako by právě přijela. Půjdeme jí vstříc, její neočekávaný příchod zmate všechny a odvrátí jejich pozornost od hledání dívky – aspoň na chvíli. Stojí-li purkrabí na svém, přejme mu tu radost, ať si hledá, ty můžeš jednati, jak tobě se zlíbí; buď zůstatí zde s císařovnou, nebo volně odjeti na Karlík.

KAREL IV. Pochybuji však, milý

Arnošte, že se tím spokojí naši hosté. Král Petr prohlížel dobře císařovnu v předsíni mé ložnice, víš, že se chtěl odvážit ji políbit – pozná ji.

ARNOŠT. Nepozná ani on, ani vévoda. Štěpán. V předsíni bylo přece pološero, nadto slušelo přestrojení císařovně výtečně, k nepoznání.

KAREL IV. Ale co když budou státi na mém, purkrabí se bude chtít ospravedlnit a vše dopodrobna vyšetřit, a hosté naši, víš, jaký berou podíl na každém hnutí našem.

ARNOŠT. Nu, co si počnou? Ať hledají a vyšetřují. Tu radost, až bude Její Milost zde, jim dopřáti můžeme s lehkým srdcem. Jen spoléhejme na náhodu a důvěřujme ve štěstí!

KAREL IV. (s úsměvem) Ty vše vysvětlíš a omluvíš – však slyším kroky.

ARNOŠT. A hlas purkrabího. – Ted' opatrně!

9. VÝSTUP

*Purkrabí, Arnošt, Karel IV. a několik
sluhů s pochodněmi a vytasenými
meči*

PURKRABÍ (ještě za scénou) Jeho
Milost již opustil Karlštejn! Ó,
běda, běda, jděte a hledejte, sto
kop, kdo najde tu nešťastnici!
(Vejde. Jak spatří císaře, vrhne se
před ním na kolena) Milost!
Milost! Císařský pane! Nehodný
sluha tvůj skládá v ruce tvé úřad,
jejž tak špatně zastával.

KAREL IV. (udiven) Co slyším? —

Co se stalo, pane purkrabí?

PURKRABÍ. Hledal jsem tě po celém hradě, nejjasnější vladaři jistě již vyplašilo tě z komnat tvých to hrubé porušení tvého zákazu, že jsi na odjezdu, teď v noci! Ó, běda, běda!

KAREL IV. Co se stalo? Vstaň, pane z Wartenberka!

PURKRABÍ. Co stojí Karlštejn, co tuto hlavu šedivou nesu na plecích, nestalo se, co dnes! Jeho Milost král Petr a vévoda Štěpán viděli na vlastní oči, nelze mi tedy déle zapírat a stavět se nevědomým. Ale já jsem nevinen,

Milosti! Já ani tu nešťastníci
neviděl.

KAREL IV. Nešťastníci? —

Nechápu ani slova, pane purkrabí.

PURKRABÍ. Tvůj úsměv dodává mi
síly, abych se vyznal ze všeho.
Můj bratr Mikuláš — znáš ho, jaký
jest blázínek...

KAREL IV. (k Arnoštovi) Co ještě
uslyším?

PURKRABÍ. Má dceru Alenu,
pravý to otcův kontrfej; děvče jest
zamilováno po uši do tvého šenka,
pana Peška Hlavně.

KAREL IV. Proto přec nemusíš
klečeti, pane purkrabí. — Však nač

mi to všechno teď vypravuješ?
Když se mají rádi, ať se vezmou,
já Peškovi bránit nebudu!

PURKRABÍ. Ale bratr nechce
svolit, dokud pan Pešek nezíská
ostruh rytířských.

KAREL IV. Nu, snadná pomoc.
Dáme mu je.

PURKRABÍ. To já také říkal, měli
počkat – a ne dělat hlouposti, ale
již se stalo, již se stalo. – Svrhni
všechn hněv svůj na mne, ale ty
děti netresteš!

KAREL IV. Já tu dívku ani neznám
– já ji nikdy neviděl – ale posud
nechápu, kam směřuješ, pane

purkrabí?

PURKRABÍ. Viděls ji, Milosti! –
Stála na stráži ve tvých
komnatách.

KAREL IV. (udiven) Na stráži? – V
mé ložnici?

ARNOŠT (k císaři) Výborně! Je na
falešné stopě!

KAREL IV. Nevšímal jsem si
stráže. (Náhle přísně) Znáš však
rozkazy naše, pane purkrabí. Když
to pravíš, je to asi pravda; jak tam
přišla ta dívka?

PURKRABÍ. Otec její, můj bratr
Mikuláš, vešel v pošetilou sázku s
panem Ctiborem z Fuchsberka, že

toho dokáže, by proti zákazu tvému dívka zůstala přes noc na Karlštejně. Alena zkusila to, hnána beznadějnou láskou k Peškovi. Má vina jest, že dostala se v přestrojení mých barev na hrad – ale v dnešním shonu a víru mohlo se to lehce stát i jinému. Já nevěděl o ničem, zapřísahám se svatým Václavem!

KAREL IV. Nyní chápu ovšem nemoc pana Peška. – Alena byla tedy dnes na stráži v mých komnatách? – To je věru trestuhodné, pane purkrabí. A v jakém šatu tam byla?

PURKRABÍ. V šatu mých barev,
Milosti!

ARNOŠT (k císaři) V stejném šatu,
jaký mi opatřil Pešek pro
císařovnu. Výborně, jsme
zachráněni!

KAREL IV. (se zdánlivou rostoucí
přísností) Tot' dvojí přestupek,
pane z Wartenberka. Zjevná
neuctivost a nešetrnost k
předpisům našim se strany pana
Mikuláše a zpupná nedbalost ve
službě, pane purkrabí! Vidím, že
musím přísným trestem stanoviti
příklad. I Pešek je vinen, zle se
prohřešil!

PURKRABÍ. Tresci mne i jeho, ale jen Alenu ne, milostivý císaři! Dětský nerozum a pak jedno, co všechno omlouvá...

KAREL IV. Nevěděl bych co...

PURKRABÍ. Láska, císařská Milosti!

KAREL IV. (s úsměvem k Arnoštovi) Té ovšem kvůli musíme již dnes mnoho odpouštět. (K purkrabímu) Uvidíme, co se dá dělat, pane purkrabí; třeba dříve vyslechnouti viníky, ty odvážné milence, kteří si dávají dostaveníčka v předsíni ložnice císařské!

PURKRABÍ. Věru, uznávám tu
smělost...

ARNOŠT (k císaři) Která nám přišla
vhod.

KAREL IV. Dej vyhledati vinníky,
pane purkrabí, a přivéstí je sem.
Chceme na místě soudit a trestat!

PURKRABÍ. Ó, Bože, kde jen jsou,
kde jen jsou!

*(Mezitím co dává v pozadí rozkazy
strážím, vznikne za scénou hluk a
třeskot mečů. Petr šermuje s Alenou,
Štěpán s Peškem. Všichni vyjdou ze
strážnice)*

ŠTĚPÁN (za scénou) Drží se to
děvče, jak pravý šermíř!

ALENA (za scénou) A nepoddá se!

PEŠEK (za scénou) Tu urážku ti
splatím, pane vévodo!

PETR (za scénou) Však já tě
neopustím, pane bratře!

KAREL IV. (postoupí vpřed) Jak? –
Potyčka v mé přítomnosti? –
Stůjte!

*(Na jeviště vrazí divoce Štěpán a
Petr, šermující s Peškem a Alenou)*

10. VÝSTUP

*Karel IV., Arnošt, purkrabí, Štěpán,
Petr, Alena, Pešek, strážé a lid
karlštejský s pochodněmi*

ŠTĚPÁN. Již couvají!

PETR. Císař!

ALENA. Běda!

PEŠEK. Však se nepoddáme!

KAREL IV. (postoupí jim vstříc,
velkým hlasem) Zarazte! Což ani
velebnost císaře vášeň vaši
zběsilou neudrží na uzdě? – Šílíte
všichni dohromady? Aj, pane
vévodo, divně ctíš pohostinství a

zachováváš čest rytířskou — se
zbrojnoši se potýkáš a s dívkami!

ALENA. Císař ví všecko!

PEŠEK. Milost! Milost!

*(Oba pustí meče a klesnou před
císařem na kolena)*

ŠTĚPÁN (zastrkuje meč) Byl jsem
nucen k boji, uražen tímto
panošem, který jest dívkou.

PEŠEK. Já jen bránil svou nevěstu!

ŠTĚPÁN. V hrdlo lžeš!

KAREL IV. Ticho! Mluvte bez
vášně, ať mohu klidně soudit!

PEŠEK. Ve strážnici pustili se oba

pánové v hru v kostky, při čemž za cenu dával pan vévoda čest mé nevěsty, tasil jsem, tot' vše.

ŠTĚPÁN. Nešlo mi o tvou nevěstu, pane šenku – chtěl jsem jen zvědět, kdo je tvůj spanilý soudruh – pak jsem ti chtěl povědět, jak pěkně šetríš zákonů císařských.

PEŠEK. Nuž, tedy věz, mou nevěstou je Alena, dcera pana Mikuláše z Wartenberka...

PURKRABÍ. Nešťastné, zaslepené dítě!

PEŠEK. A co se rozkazů císařských týče...

KAREL IV. (ironicky k vévodovi)

Nech, já se poděkuji sám panu vévodovi bavorskému, jak bedlivě zastával v úřadě našeho milého purkrabího. Však dosti sporu! Odvážlivou hru jsi nastrojil, Pešku. Vidíš, bez tvé pomoci nám víno také chutnalo. Jdi, nemám tebe více potřebí.

PEŠEK. Milost! Milost!

ALENA. Odpuštění, Milosti! Jediné já jsem vším vinna, Pešek nikoli! Na mne padniž veškeren tvůj hněv! (Kleká)

KAREL IV. (zvedá ji se země)
Nerad bych se skláněl k zemi tam, kde rád se podívám okem k oku.

PURKRABÍ. Císař odpouští!

ALENA. Milosti, díky, díky!

KAREL IV. (s úsměvem) A
poněvadž se ukázalo, že nám bez
pana rytíře Peška...

PURKRABÍ (k Aleně) Rytíře,
slyšíš?

KAREL IV. ... víno také chutnati
může, propouštíme ho ze služeb
svých v plné milosti své a dáváme
mu v uznání zásluh, jež získal si
po léta o naši osobu, dům, který
jsme získali od žida Ebruše na
Starém Městě pražském – o statky
a jiné zboží postarají se pan
Mikuláš i pan Ješek z

Wartenberka.

PEŠEK. ALENA. Ó, díky, ó, díky!

PURKRABÍ. Sláva císaři! (K Aleně) Ale nahnalas mi strachu, ještěřičko!

(Karel IV. rozmlouvá s Arnoštem v prostředku jeviště. Purkrabí, Alena a Pešek stojí po jedné, Štěpán a Petr po druhé jeho straně)

PETR (k Štěpánovi) Nu, nejsem znalec, pane vévodo?

ŠTĚPÁN. Škoda. Nepovedlo se.

PETR. Ted' věříš, že mi zlomila meč a hodila pod nohy, když jsem jí

chtěl dát v komnatě císařově
políbení?

ŠTĚPÁN. Ted' nezbývá nám, než si
navzájem gratulovati, pane bratře!

(Tisknou si ironicky ruce)

11. VÝSTUP

Předešli a Alžběta

*V tom ozve se troubení na podhradí,
Všichni se obrátí, branou vejde
císařovna Alžběta v obleku jako v
prvním dějství.*

VŠICKNI. Co to znamená?

PURKRABÍ. Tot' fanfára,
oznamující vznešenou nějakou
návštěvu.

(Vejde Alžběta)

VŠICHNI. Císařovna!

KAREL IV. Jaká to návštěva, paní
má — — — a v tuto dobu? (Jde
vstříc a políbí ji na čelo)

ALŽBĚTA (v rozpacích) Vyjela
jsem časně z rána do lesů kolem
Karlíka na hon —

ARNOŠT (vpadne jí do řeči) A
vzdálila se zajisté, nepovědoma
cesty, příliš daleko?

KAREL IV. (rychle za ním) A
zabloudila snad?

ALŽBĚTA. Uháněla jsem tryskem
za jelenem, jejíž psi z brlohu
vyplašili, a tak se stalo, že
pojednou ztratila jsem směr cesty

a zbloudila, až místo Karlíka bleskly mi věže karlštejnské. Co zbývalo, – i hledám pohostinství a přístřeší u svého vládce a pána.

ARNOŠT. Jaké to štěstí, že stojí Karlštejn, a věru stálo by za to zbořiti jej hned, jak jej opustíš, dostačilt' úplně svému úkolu.

KAREL IV. Je mi líto, milý Arnošte, že nemohu sdíleti – snad po prvé – tvoje náhledy. Nejsem tak dvorský, i nad zákonodárcem jest zákon, a ten praví, že nesmí žena ani královna ubytovati se na Karlštejně. Doprovodím sám Její Milost na Karlík. Zákon je svatý!

ALŽBĚTA. Ty sám bys chtěl?

KAREL IV. (s úsměvem) Ano, je to krásný a blažící pocit uváděti zbloudilé na pravou cestu. (Šeptem) Budu tě dobře bavit. (Nahlas) Povím ti, co zatím zde se stalo mezi milenci, které tvé zvláštní přízní doporučuji.

PURKRABÍ (představuje Peška i Alenu, kteří se hluboce kloní) Má neter Alena a pan Pešek Hlavně.

ALENA. Rytíř, strýčku!

ALŽBĚTA. A v obleku panoše? – A těchto barev?

KAREL IV. Cestou ti všecko vysvětlím. Pane purkrabí, dej

osedlati koně.

PURKRABÍ. Hned se stane,
Milosti.

*(Zavolá družinu královu ze strážnice
a z hradu. Odchází)*

KAREL IV. Naši hosté (K
Štěpánovi a Petrovi) vezmou,
doufám, za vděk pohostinstvím
naším ještě na několik dnů. My se
opět vrátíme zítra, abychom
společně užili jarních dnů v lesích
berounských.

ŠTĚPÁN (rychle k němu přistoupí,
polohlasně) A moje záležitost? —

Nemohu míti žádné naděje?

HLAS VĚŽNÍKA (vpadne právě)

Dále od hradu, dále, ať nepotká
neštěstí tebe nenadále!

KAREL IV. V tom slyšels určitě
mou poslední odpověď, pane
vévodo! (Štěpán se ukloní a vmísí
se mezi dvořany) A nyní na cestu!

*(Trouby, Napřed oddělení zbrojnošů.
Císař s Alžbětou procházejí středem,
všem laskavě kynouce. Za nimi druhé
oddělení stráže s pochodněmi a
družina Karlova, mezi nimi Alena a
Pešek)*

ALENA (žertovně podává ruku
Peškovi) Vaši ruku, pane rytíři!

PEŠEK. Zde máš. Však
nezapomenu co živ na tuto noc na
Karlštejně!

(Odchází)

Opona spadne

Jaroslav Vrchlický

Noc na Karlštejně

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 7. 3. 2011